numittere lꝫ rogatꝰ ſit. ibi aũt cogebaṫ. Uel hic voluit pꝛ habere. ſ. filiũ plenũ ius pꝛonatus. vt. ṡ. de bo. lib. l. q ex cã. §. fi. vel ſpãle hic in filio.
a ¶ Hoc em̃. duo ſcꝫ predicta quaſi patroni filius ⁊ ſi ⁊c.
b ¶ Accepiſſet. a patre filij.
c ¶ Erit rubꝛiano. qd̃ habes. ṡ. e. l. cum vero. §. ſubuentum. Accurſius.
d ¶ Nõ fiat. vt ⁊. ṡ. de manu. teſt. l. libertate.
e ¶ Libertum. vt non habeat eũ libertum iure manumiſſiõis qd̃ haberet ſi ĩpedimentũ nõ pſtitiſſet. vt. ṡ. e. cũ vero. §. ſubuentum. ⁊. l. ſi euꝫ. §. eorum.
f ¶ Alio iure. ſ. hereditario. vel qꝛ filiꝰ eſt manumittẽtis. ſ̃m hoc ergo nõ vĩ ꝙ h filiꝰ puniatur de ſuo impedimento. qꝛ ⁊ ſi nõ ſuo alieno tñ iure hꝫ eũ libertũ: ſꝫ rñ. nõ eſt ita ⁊ oñdit penã. ibi cũ dicit nõnullã ⁊c. q̃ eſt talis. nã in libertũ quẽ quis hꝫ iure ſue manumiſſiõis nõ amittit ꝯ tabu. lꝫ eũ capitis accuſet/ vel in ſeruitutem petat: ſed eũ quẽ iure alieno ſiue hereditario quẽ pꝛonũ dicimꝰ ſic amittit: ⁊ ſic intelligũtur hec. ṡ. de iure pa. eũ. ⁊ de bo. lib. l. q cũ maioꝛ. et. l. i ſeruitute. Cũ ergo hic filius amiſerit cõtra tabulas propter impedimentum qd̃ preſtitit quã iure ſue manumiſſiõis haberet: niſi impedimẽtũ preſtitiſſet: patꝫ ꝙ ſi amodo accuſet vel in ſeruitutẽ petat qd̃ amittit. qꝛ non hꝫ ammõ niſi iure alieno.
g ¶ Nõnullã. ſed aliquã.
h ¶ Penã. ſcꝫ filiꝰ q pſtitit ĩpedimentũ quominꝰ manumitteret ſeruũ patris ſui q rogatꝰ a patre erat vt manumitteret.
i ¶ Petierit. deinceps.
k ¶ Perdit bono. poſſeſ. quã nõ pderet ſi vt patronus libertũ haberet: non vt pꝛoni filiꝰ vt hic optime colligiṫ. Sed qdã dicũt etiã patronũ manumittentẽ ſi accuſat perdere. vt arg. ṡ. de iure pa. l. eum. ſꝫ illã in liberto patrono intellige. ⁊ facit ad hoc quod no. ṡ. de in ius vo. l. ſed ſi huius. §. ſed ſi liberti. et facit optime. ṡ. de bo. lib. l. ſi filius. §. j.
l ¶ Ei. ſeruo. Accurſius.
m ¶ Uelit. nõ alr̃. vt. ṡ. l. pri. §. iuito. ⁊ ꝯtrariũ ſigna vt ibi: ⁊ facit. ṡ. de leg. ij. l. imperatoꝛ. in prin. ⁊ de leg. iij. ſi legatarius.

et operas imponere. hoc em̃[a] potuiſſet: et ſi directam libertatẽ accepiſſet[b] quaſi patroni filius.

☞ Seruus cui competit fideicom. libertas ſub conditione: ſi non ſtat per euꝫ quo minus conditionem impleat debet manumitti. Item ſi heres impediat conditionem impleri non habebit hunc ſeruum libertuꝫ poſtꝙ liber erit. h. d.

¶ Erit rubꝛiano[c] ſenatuſconſulto locus: etiam ſi ſub cõditione libertas data ſit: ſi modo per ipſuꝫ ſeruũ nõ fiat[d] quominꝰ cõditioni pareaṫ. nec refert in dando aut in faciendo aut in aliquo caſu conditio conſiſtat. Immo etiam amittit libertum[e] heres ſi ꝯditioni impedimentum fecerit: ⁊ ſi filius defuncti ſit ꝙuis alio iure[f] habiturus ſit libertum: nonnullam[g] em̃ ⁊ hic penã[h] patiṫ: nam ⁊ ſi in ſeruitutem petierit[i] aut capitis accuſauerit: perdit[k] bonoꝛum poſſeſſionem contra tabulas.

☞ Qui non vult ſeruum ſibi legatum vt manumittatur accipere cogitur illi ſeruo actiões ſuas cedere. cetera q̃ ſequũtur breuia ſunt: ideo non ſummãtur.

¶ Si is cui ſeruus legatꝰ eſt rogatꝰ fuerat eũ manumittere ⁊ noluit eũ accipere compellẽdus eſt vt actiones ſuas ei[l] preſtet ſi ſeruus velit[m] ne intercidat libertas.

Pomponius. Lex. xxxiiij.

Inuitus is cui fideicommiſſa libertas relicta eſt: nõ eſt[n] tradendus alij vt ab eo manumittatur et fiat alterius libertus ꝙ ei q rogatus eſt manumittere. ¶ Campanus ait. Si minoꝛ. xx. ann̄. rogauerit heredem: vt propꝛium[o] ſeruũ manumittat/ pſtandaꝫ ei libertatẽ: quia lex ibi eliaſcentia locum nõ habeat. ¶ Seruus[p] legatus erat calphurnio flaccho: iſqꝫ rogatus erat eũ manumittere: et ſi nõ manumiſiſſet idẽ ſeruus titio legatus erat: et is[q] eque[r] rogatus erat vt eũ manumitteret: et ſi non manumiſiſſet liber eſſe iuſſus erat.

Sabinus dicit inutiliter legatuꝫ foꝛe: et ex teſtamento eum continuo[s] liberum futurum.

☞ Heres acceptã hereditatẽ vel legatarius agnoſcens legatum tenetur ſeruũ proprium de quo rogatus eſt manumittere: licet ei valde ſit neceſſarius: vel dñm dictus ſeruus grauiter offenderit. h. d.

Modeſtinus. Lex. xxxv.

Caſſij nõ eſt recepta ſententia exiſtimantis et heredi et legatario remittendã interdum proprij ſerui manumittendi neceſſitatem ſi vel vſus ſerui eius tam neceſſarius eſſet: vt eo carere non expediret: veluti diſpenſatoris pedagogi ſui ſiue liberoꝛũ vel tantũ delictum[t] eſt vt vltio remittenda non eſſet. ¶ Uiſum enim eſt ipſos in ſua poteſtate habuiſſe[v]. nam potius[x] eſſet diſcedere a cauſa teſtamenti ꝙ non omiſſa debere voluntati defuncti obſequi.

☞ Senatuſconſultũ rubꝛianũ nõ cõprehendit perſonas hac lege enumeratas.

Idem. Lex. xxxvi.

Neqꝫ ĩfantes/ neqꝫ furioſi/ neqꝫ ab hoſtibꝰ capti/ neqꝫ hi etiam quos[y] religio[z] aut honeſtioꝛ[a] cauſa vel calamitas aliqua vel maioꝛis rei familiaris/ aut capitis fameqꝫ periculum/ aut ſimilis cauſa moꝛetur rubꝛiano ſenatuſconſulto continẽtur[b]: ac ne pupilli quidẽ qui tutoꝛes nõ habent: aut eos hñt quos coꝛ quoqꝫ cauſa detinet[c]: ſed nec ſi hi[d] data opa ſui poteſtatẽ nõ faciũt puto pupillis libertos eripi: qꝛ ⁊ iniquuꝫ[e] eſt facto tutoꝛis qui[f] foꝛſitan ſoluendo non ſit[g] pupillum dãno affici: et ſenatuſcõſulto nõ cõtinẽtur alij ꝙ q ex cauſa fideicõmiſſi debent[h] preſtare libertatẽ. Quid ergo eſt damaſiano ſenatuſcõſulto ſubuenitur[i] his quo cautũ eſt de his qui iuſta cauſa abeſſent: vt nec libertas impediaṫ: nec libertus eripiaṫ his q fraude careãt. ¶ Si p procuratoꝛeꝫ quis defendaṫ ſemp iuſta

t ¶ Delictũ. i. cum ſeruus magnũ delictũ fecit: puta quia tacuit ſeruus iſte cum vxoꝛe eius.
v ¶ Habuiſſe. manumittere vel nõ his caſibus. ⁊ ſic eſt dictũ caſſij. Uel dic ecõtra habuiſſe. ſ. accipere relictũ vel nõ. cũ ſi recepit omnino cogeṫ manumittere. Accurſius.
x ¶ Potius. rõ caſſij: ſed caſſa. Io. qꝛ hoc incõueniens ſequereṫ. qꝛ meliꝰ eſſet nõ parere voluntati defũcti ꝙ parere. Uel dic eſſe v̈ba modeſtini ſic ſcꝫ merito ſñia caſſij non eſt recepta. nam potius eſſet ⁊c. ſcꝫ ſ̃m caſſium: quod eſſet abſurduꝫ. et ſemper in idem recidat.

Neqꝫ infantes. ¶ Caſus. Rubꝛiano ſenatuſcõſulto eſt cautũ/ ꝙ ſi heres vel legatariꝰ eſt grauatꝰ manumittere ſeruũ teſtatoꝛis ⁊ nõ manumittat. et vocatus coꝛam iudice non veniat iudex dꝫ pꝛnunciare iſtũ ſeruũ liberũ: et erit libertus teſtatoꝛis nõ heredis vel legatarij. hoc ſenatuſconſultum nõ ſpectat ad infantẽ/ vel furioſuꝫ/ vel ab hoſtibus captum/ vel ad militẽ/ vel ad mḡratũ vel ad pupillũ qui nõ hꝫ tutoꝛem. vel ſi hꝫ: hꝫ aliquem de predictis. vel hꝫ illos q ſtudioſe in odium pupilli nõ curant manumittere. nã ſi aliqs iſtoꝛũ eſt grauatus ſeruũ teſtatoꝛis manumittere cuius eſt heres vel legatarius ⁊ nõ manumittat: ⁊ iudex pꝛonunciat illũ ſeruũ eſſe liberũ: erit hñ libertꝰ eius lꝫ ab eo nõ ſit manumiſſus pinde ac ſi eẽt abſens ex iuſta cã. ⁊ hoc eſt inductum ex damaſiano ſenatuſcõſulto. Idẽ ẽ ſi aliqs rogatꝰ manumittere eſt abſens p pꝛocuratoꝛẽ: tñ rñdet coꝛã iudice ob h̃ ei tatꝰ: qꝛ nõ eripiṫ ei libertus. Ultimo dicit. heres vel legatariꝰ rogatus de manumittẽdo ſeruũ hereditariũ coꝛã iudice cõpetenti citatus ex priuilegio alicuius dignitatis nõ vult coꝛã eo rñdere. Diciṫ ꝙ nõ audiṫ priuilegium ad hoc allegans quicũqꝫ ſit. ſiue priuatus ſiue ciuitas.

n ¶ Inuitus. Nõ eſt. vt. ṡ. e. gñalr̃. §. fi. ⁊ de acti. emp. titius. ⁊ ſic eſt argumentum ꝙ dñs nõ põt in aliũ alienare ius vaſalli vel feudi inuito vaſallo.
Additio. Limitabis hãc glo. cũ ſuo tex. per. l. j. ⁊ qd̃ ibi not. Bal. C. de ſer. fugi. ⁊ tex. in. c. preterea ducatꝰ. §. inſuper etiã. ⁊ ibi per eũdẽ. Bal. in ver. nota ꝙ dñs. in tit. de pꝛohi. feu. alie. per frederi.
o ¶ Ut propꝛium. ipſius heredis. ſecus ſi ipſius minoꝛis. vt. C. eo. l. minoꝛ. Accurſius.
p ¶ Seruus. facit. ṡ. de manu. teſta. l. ſi quis ita. ⁊. l. ſtichum.
q ¶ Is. ſcilicet titius.
r ¶ Eque. ſicut pꝛimus.
s ¶ Continuo. abſurdum enim erat moꝛam fieri occaſione legati nullũ emolumentum afferentis.

Caſſij. ¶ Caſus. Heres ſiue legatarius rogatus de manumittendo ſeruum ſuum: an ſemper compellantur: et caſſius dixit ꝙ non in caſibus iſtis. vt ſi vſus huius ſerui ſit valde neceſſarius heredi vel legatario: veluti ſi ſeruus ſit diſpenſatoꝛ domini: vel pedagogus. vel grauiter deliquit contra dominum. ſed tamen dictum caſſij coꝛrigitur. Et dicitur ꝙ ex quo habuit lucrum a teſtatoꝛe debet et hic onus ſentire. et ſic ſemper compellatur manumittere ex quo accepit hereditatem vel legatum. Franciſcus.

y ¶ Quos. ſcꝫ milites.
z ¶ Religio. ſacramenti: vt milites.
a ¶ Honeſtioꝛ. veluti ſi magiſtratum gerant.
b ¶ Continentur. vt ex eo ius patronatus amittatur.
c ¶ Detinet. ſcꝫ aliqua predictarum.
d ¶ Si hi. tutoꝛes. Accurſius.
e ¶ Iniquum. non ſolum abſurdum.
f ¶ Qui. ſ. lꝫ tutoꝛ.
g ¶ Non ſit. ſcilꝫ pupillus ad emendandum damnum quod ei ex culpa eoꝛum contingit. Azo.
h ¶ Debent. ſcꝫ tutoꝛes non debent preſtare ſed pupilli. ⁊ facit. ṡ. e. l. cuꝫ quaſi. §. j. ⁊. §. imperatoꝛ.
i ¶ Subuenitur his. vt. j̄. eo. non tantum. §. ſenatus.

per fideicommiſſum[a] libertas: ſi tamen eius[b] ſit cum quo teſtamenti factio[c] eſt.

Filius grauatus de manumittẽdo licet poſt morteꝫ patris ei ſupernaſcitur illiꝰ frater/tamen vterqꝫ cogitur manumittere. h.d. Fran.

Cum inteſtato morituꝰ fidei filij[d] commiſiſſet vt ſeruum manumitteret: et poſthumus ei[e] natus fuiſſet / diui fratres reſcripſerunt (quia diuidi nõ poteſt[f]) ab vtroqꝫ preſtandum[g].

Minor poteſt dare fideicõ. libertateꝫ licet alienare non poſſit. h.d.

Qui fideicõmiſſariã libertatẽ debet etiam eo tempore quo alienare prohibitꝰ erit[h] manumittere poterit. ¶ Si patronus cõtra tabulas bonorũ poſſeſſionẽ acceperit[i] quia cũ p̃terierit libertus non cogetur vendere[k] ſeruum propriũ queꝫ rogatus erat[l] a liberto ſuo[m] manumittere. ¶ Si is cuiꝰ ſeruus eſt nolit euꝫ vendere vt manumitteretur: nulle p̃toris partes ſunt[n]. Idem eſt et ſi plus iuſto[o] vendere velit. ¶ Sin autẽ certo quideꝫ precio (qđ non prima facie videt̃ eſſe iniquũ) dñs ſeruum vẽdere paratus eſt. is vero q rogatus eſt eum manumittere: in modicuꝫ minuẽduꝫ id eẽ nititur: pretoris partes erunt interponende vt iuſto p̃cio volenti dño dato libertas ab emptore preſtetur. Qꝫ ſi dominꝰ[p] vendere paratus ſit: ⁊ ſeruꝰ velit manumitti[q] /cogendus eſt heres redimere ⁊ manumittere[r] niſi dominus velit ſeruuꝫ manumittere[s] vt actio ſibi[t] precij in heredem[v] detur: idqꝫ faciendum eſt[x] etiã ſi heres latitet: et ita imperator ãtoninus reſcripſit.

Marcus. Lex. xxxij.

Sed ſi alienare paratꝰ quidẽ ſit nõ ante tñ id velit facere ꝙ ſi ſibi in preciuꝫ ſatiſfiat nõ erit manumittere compellendus: nec ⁊ ſeruũ manumittat: ⁊ interdũ[y] nihil aut minꝰ cõſequat̃. ¶ Si forte is q rogatꝰ eſt manumittere ſoluẽdo non ſit: inuito tamẽ ſeruo neqꝫ alij[z] neqꝫ dño eã rẽ pſequi cõcedẽdum[a] eſt: qꝛ nõ tale ſit h̃ fideicommiſſuꝫ[b] ex quo dño acqrat̃[c] aliqd: alioquin[d] ipi[e] datũ videret̃ qđ poterit contingere[f]: ſi teſtator pluris eum ſeruũ quaꝫ quãti ẽ redimi ac manumitti voluit. naꝫ ⁊ tunc dño erit fideicõmiſſi pſecutio cuiꝰ intereſt p̃ter verũ p̃cium id qđ plus ei iuſſus[g] eſt dare pſequi: vt et ſeruus ad libertateꝫ pueniat. Quod eueniet ⁊ ſi rẽ alienaꝫ pecunia certa redimere atqꝫ alij preſtare heres vel legatarius intelligeretur. nãqꝫ tunc et domino rei et ei[h] cui eãdem preſtare debet perſecutionem eſſe. Utriuſqꝫ enim intereſſe et domini vt preter precium accipiat quod pluris[i] teſtator eum redimi voluit: ⁊ eiꝰ cui relicta eſt vticam habeat.

Si heres manumittit ſeruum patris ſui quẽ fuit grauatus manumittere erit manumiſſi iuſtus patronꝰ: ⁊ poteſt habere cõtra tabulas in bonis manumiſſi: et ei operas imponere. h.d.

Paulus. Lex. xxxiij.

Si filius defuncti rogatus fuerit ſeruum ſui patris manumittere: dicendum eſt poſſe eum et contra tabulas[k] habere

et ille non vult vẽdere: vel ſi vult/vult nimis magno precio. ſi autẽ vult iuſto precio vendere: ⁊ titius nimis modicum vult dare/tunc iudex coget titium iuſto precio emere ſeruum ⁊ manumittere. ſi autem titius nõ vult emere: dominus autem ſerui vult vendere. tunc poterit cogi titius vt emat ⁊ manumittat: ſed ſi ſeruus vult ꝙ ipſe dominus manumittat et dominus in hoc conſentiat tunc dñs manumittat eum et precii eiꝰ petat a titio. Ideꝫ ſi heres rogatꝰ eſt emere ſeruum alicuiꝰ ⁊ manumittere. et heres latitat nolens hoc facere: ſꝫ ſi dñs non vult eũ manumittere niſi prius ſibi ſoluatur preciuꝫ/auditur. Poſtea dicit hec ſunt vera ꝙ vel dñs põt manumittere ſeruũ et petere preciuꝫ ab herede. vel poteſt cogi heres vt ſeruuꝫ emat et manumittat quando ſeruꝰ hoc patiat̃: qꝛ vult manumitti. ſi autem nõ vult non cogit̃ nec poteſt dominꝰ in hoc cõpellere ſeruũ niſi debebat habere vltra verũ preciuꝫ ſerui: vt quia h̃ dixerat teſtator. naꝫ ⁊ tunc poteſt dñs etiam ſeruũ inuituꝫ vẽdere heredi ad manumittendũ: vel vt ipſemet eum manumitteret ⁊ petere preciũ ab herede ſicut ⁊ ſi heres eſſet grauatus emere fundũ meũ p maiori p̃cio ſtatuto a teſtatore. et hoc dicit h̃. §. cum. l. ſeq. Fran.

a Per fideicõmiſſuꝫ. nõ directo. vt. ſ. e. libertates. ⁊. ſ. de manumiſ. teſta. ſeruus.

b Eius. ſcꝫ ſeruus.

c Factio. eſt paſſiue: et facit. ſ. de leg. ij. debitor. §. fruo. ⁊ d leg. j. ſi mihi. §. regula. ⁊ de here. inſti. l. nõ minꝰ. ⁊. C. de here. inſti. l. neqꝫ. ⁊ fa. C. e. l. de heri. ⁊. l. ſi te.

d Filij. nati.

e Ei. defuncto.

f Non põt. libertas. vt et. j. de libe. cau. duobꝰ. Accur.

g Preſtandum. fideicõ. libertatis. ſed. ꝫ. ſ. de codi. l. q grani. ⁊. l. ſeq. et. l. pe. qbꝰ dr a rogato tñ manumitti. Solu. ibi a nato, tñ. hic ſimpliter reliquit. vel ſciebat hic vxorẽ pregnantẽ: ibi non. ſm Ot.

h Prohibitus erit. vt in minori etate. M. vt. j. eo. nõ tñ. circa princ. ⁊. C. de admi. tu. l. lex. ⁊ fa. ſ. e. cũ quaſi. §. j. ⁊. l. ex cauſa. ⁊. ſ. de manu. l. cauſam. ⁊ de ma. vin. l. ſi rogatus. in prin.

i Acceperit. idem ſi ex debita tñ ſit inſtitutus portiõe. vt. ſ. ad trebel. patronus. ⁊ de leg. ij. cum patronus.

k Uendere. i. manumittere. vel dic proprie. ⁊ dic alius enim erat rogatus redimere ⁊ manumittere.

l Erat. aliquis: ⁊ eſt ratio: qꝛ nihil ex iudicio eius accepiſſe videtur. vt ⁊. ſ. de do. ſi patronus.

m Suo. i. a liberto huius patroni.

n Pretoris partes ſunt. vt rogatũ cogat manumittere cuꝫ nihil accepit ex iudicio defuncti. alſ ꝫ. ſed differt: vt inſti. de ſing. re. per fideicom. relic. §. libertas. ⁊. C. e. deberi. ⁊. l. ſi te.

o Idem eſt ⁊ ſi plus iuſto. quia perinde eſt ac ſi nollet vendere. vt ⁊. ſ. de leg. iij. l. non dubium. §. ſi.

p Qꝫ ſi dñs. ſ. volebat emere qui manumittere debebat. hic non volebat emere heres: ⁊ ſic non manumittere.

q Manumitti. ſ. ab herede rogato eum emere ⁊ manumittere.

r Manumittere. ⁊ hoc ſeruꝰ cõſentiat. nã in electione ſua eſt a quo velit manumitti. vt. ſ. eo. ti. l. gñaliter. §. quotiens. ⁊. j. e. l. inuitus. in p̃n.

s Manumittere. cum heres rogatus nolebat emere: ⁊ ſic non manumittere. ⁊ hoc caſu non erit libertus heredis ſed manumittentis. ⁊ ideꝫ eſt in inferiori proxi. reſpon. ⁊. ſ. e. l. cum vero. §. ſubuentum. et. l. ſi eñ. §. eorum.

t Sibi. domino ſerui.

v Heredem. qui erat rogatus eum manumittere.

x Faciendum eſt. vt ſeruus ad libertatem perducatur ⁊ actio de precio detur. M. vtilis. ex vendito forte.

y Sed ſi alienare. Et interdum. non eſt equum vtroqꝫ carere. ſic. ſ. de condi. cau. da. ſi pecuniã. §. qđ ſi diſtracturus. ⁊. ſ. de ac. emp. et ẽpto. §. fin. ibi: neqꝫ eñ bonefidei ⁊c. ⁊. j. quariꝫ re. ac. nõ da. l. fi. §. ſi ſeruus. ⁊. C. ad vell. l. pe. ſic econtra hr̃e vtrunqꝫ nõ eſt equuꝫ. vt. C. de la. li. tol. l. j. §. illud etiam.

z Alij. ſ. emptori.

a Concedendum. ſic ergo non fit liber inuitus. ⁊ ſic eſt regula contraria que dicit nemini ſeruorũ lꝫ recuſare ciuitatem r. vt. C. de ma. teſ. l. fin. §. ſi vero. quidam. Solu. vt ibi. Liber nemo fit inuitus.

b Fideicommiſſum. i. ad libertatem perducere. M.

c Acquirat̃. non enim aliquid queſitũ videtur cũ ſeruus abſit. licꝫ precium adſit. Azo.

d Alioqn. i. ſi quid acquiratur domino.

e Ipſi. ſcꝫ domino.

f Cõtingere. vt ipſi domino datum videatur.

g Iuſſus. idem eſt et ſi equo precio ſi tamen intereſt dñi. vt. ſ. de le. j. l. ⁊ ſi equo. Io.

h Et ei. dño cuius intereſt preter verum precium. M.

i Pluris. vel etiam eq precij ſi dñi itereſt vt modo dixi. Accur.

Si filius. ¶ Caſus. Pater inſtituit filiũ ſuũ heredẽ: ⁊ cũ grauauit ꝙ manumittat ſtichum ſeruuꝫ ſui patris. filiꝰ manumiſit. Dicit̃ ꝙ erit iuſtus patronus hic filius: et habere poterit contra tabulas in bonis manumiſſi. Item poterit ei imponere operas. ⁊ hoc etiaꝫ poſſet facere ſi pater ipe manumiſiſſet hunc ſeruum. ¶ Erit. Titius inſtituit filium ſuum heredem ⁊ rogauit eum ſub conditione vt manumitteret ſeruum ſtichum hereditarium puta ſic: ille ſtichus ſi faceret domum vel ſi det. x. rogo te vt manumittas eum. Dicitur ꝙ ſi non ſtat quominus pareatur conditioni per ſeruum/licet non impleatur conditio/ habebit locum ſenatuſconſultum rubrianum. Scđo dicit ſi heres afferat impedimentum ꝙ non impleatur conditio non habebit eum in libertũ tanꝙ filius vel heres manumiſſoris. ⁊ ſic per hoc minꝰ iuris habebit: qđ dic vt in glo. ¶ Si is cui. Legaui tibi ſeruum ⁊ te rogaui vt euꝫ manumittas: nos vis accipere legatum ſeruum: et ſic non manumittere. Dicitur ꝙ cogeris iura tua ſiue act. cedere huic ſeruo vt ſic libertas non deficiat. Scđo dicit. rogatus eſt heres vel legatarius manumittere ſeruum: debet eum manumittere non tradere eum inuitum alij ad manumittendum. Tertio dicit. minor. xx. annis inſtituit aliquem ſibi heredem ⁊ eũ rogaui vt ſtichum ſeruum ſui heredis manumittat. Dicitur ꝙ cogi debet heres ad manumittentum. nec hoc caſu habet locum lex eliaſcentia. Quarto dicit. Seruum tibi legaui ⁊ te grauaui vt eum manumittas: et ſi non manumittas legaui eum alij. ⁊ eundem grauaui vt eum manumittat: ⁊ ſi non manumittat ſit ille ſeruus liber. Dicitur ꝙ hic ſeruꝰ ſtatim debet eſſe liber ne per tot circulos vadat. ⁊ hoc dicit hic. §. cum. l. ſequen. Franciſcus.

k Tabulas. liberti bo. poſ. vt ⁊. C. de bo. poſ. contra tabu. l. j. Sed qđ ſubijcit de ope. eſt ꝫ. C. de ope. li. l. quintus. Sol. hic nõ cogebatur manumittere

UNIVERSIDAD DE HUELVA 2010

numittere lʒ rogat⁹ ſit. ibi aūt cogebaꝛ. Uel hic voluit pꝛ habere. ſ. filiū plenū ius p̄ronatus. vt. ſ. de bo. lib. l. q ex cā. §. fi. vel ſpāle hic in filio.
a ¶ Hoc em̄. duo ſcʒ predicta quaſi patroni filius ⁊ ſi ⁊c.
b ¶ Accepiſſet. a patre filij.
c ¶ Erit rubꝛiano. qđ habes. ſ. e. l. cum vero. §. ſubuentum. Accurſius.
d ¶ Nō fiat. vt ⁊. ſ. de manu. teſt. l. libertate.
e ¶ Libertum. vt non habeat eū libertum iure manumiſſiōis qđ haberet ſi īpedimentū nō p̄ſtitiſſet. vt. ſ. e. cū vero. §. ſubuentum. ⁊ l. ſi euʒ. §. eorum.
f ¶ Alio iure. ſ. hereditario. vel q: fili⁹ eſt manumittētis. Fm̄ hoc ergo nō vī q̄ h̄ fili⁹ puniatur de ſuo impedimento. q: ⁊ ſi nō ſuo alieno tn̄ iure hʒ eū libertū: ſʒ rn̄. nō eſt ita ⁊ oñdit penā. ibi cū dicit nōnullā ⁊c. q̄ eſt talis. nā in libertū quē quis hʒ iure ſue manumiſſiōis nō amittit ꝯ tabu. lʒ eū capitis accuſet/ vel in ſeruitutem petat: ſed eū quē iure alieno ſiue hereditario quē p̄ronū dicim⁹ ſic amittit: ⁊ ſic intelligūtur hec. ſ. de iure pa. eū. ⁊ de bo. lib. l. q cū maioꝛ. et l. i ſeruitute. Cū ergo hic filius amiſerit cōtra tabulas propter impedimentum qđ preſtitit quā iure ſue manumiſſiōis haberet: niſi impedimētū preſtitiſſet: patʒ q̄ ſi amodo accuſet vel in ſeruitutē petat qđ amittit. q: non hʒ ammō niſi iure alieno.
g ¶ Nōnullā. ſed aliquā.
h ¶ Penā. ſcʒ fili⁹ q p̄ſtitit īpedimentū quomin⁹ manumitteret ſeruū patris ſui q rogat⁹ a patre erat vt manumitteret.
i ¶ Petierit. deinceps.
k ¶ Perdit bono. poſſeſ. quā nō pderet ſi vt patronus libertū haberet: non vt p̄roni fili⁹ vt hic optime colligiꝛ. Sed qdā dicūt etiā patronū manumittentē ſi accuſat perdere. vt arg. ſ. de iure pa. l. eum. ſʒ illā in liberto patrono intellige. ⁊ facit ad hoc quod no. ſ. de in ius vo. l. ſed ſi huius. §. ſed ſi liberti. et facit optime. ſ. de bo. lib. l. ſi filius. §. j.
l ¶ Ei. ſeruo. Accurſius.
m ¶ Uelit. nō aľs. vt. ſ. l. pri. §. iuito. ⁊ ꝯriū ſignat ibi: ⁊ facit. ſ. de leg. ij. l. imperatoꝛ. in prin. ⁊ de leg. iij. ſi legatarius.
n Inuitus. Nō eſt. vt. ſ. e. gn̄aľr. §. fi. ⁊ de acti. emp. titius. ⁊ ſic eſt arg. q̄ dn̄s nō pōt in aliū alienare ius vaſalli vel feudi inuito vaſallo. Additio. Limitabis hāc glo. cū ſuo tex. per. l. j. ⁊ qđ ibi not. Bal. C. de ſer. fugi. ⁊ tex. in. c. preterea ducat⁹. §. inſuper etiā. ⁊ ibi per eūdē. Bal. in ver. nota q̄ dn̄s. in tit. de pꝛohi. feu. alie. per frederi.
o ¶ Ut pꝛopꝛium. ipſius heredis. ſecus ſi ipſius minoꝛis. vt. C. eo. l. minoꝛ. Accurſius.
p ¶ Seruus. facit. ſ. de manu. teſta. l. ſi quis ita. ⁊ l. ſtichum.
q ¶ Js. ſcilicet titius.
r ¶ Eque. ſicut pꝛimus.
s ¶ Continuo. abſurdum enim erat moꝛam fieri occaſione legati nullū emolumentum afferentis.

Gaij. ¶ Caſus. Heres ſiue legatarius rogatus de manumittendo ſeruum ſuum: an ſemper compellantur: et caſſius dixit q̄ non in caſibus iſtis. vt ſi vſus huius ſerui ſit valde neceſſarius heredi vel legatario: veluti ſi ſeruus ſit diſpenſatoꝛ domini: vel pedagogus. vel grauiter deliquit contra dominum. ſed tamen dictum caſſij corrigitur. Et dicitur q̄ ex quo habuit lucrum a teſtatoꝛe debet et hic onus ſentire. et ſic ſemper compellatur manumittere ex quo accepit hereditatem vel legatum. Franciſcus.

et operas imponere. hoc em̄[a] potuiſſet: et ſi directam libertatē accepiſſet[b] quaſi patroni filius.

☞ Seruus cui competit fideicom. libertas ſub conditione: ſi non ſtat per euʒ quo minus conditionem impleat debet manumitti. Jtem ſi heres impediat conditioneʒ impleri non habebit hunc ſeruum libertuʒ poſtq̄ liber erit. h. d.

¶ Erit rubꝛiano[c] ſenatuſconſulto locus: etiam ſi ſub cōditione libertas data ſit: ſi modo per ipſuʒ ſeruū nō fiat[d] quomin⁹ cōditioni parcaꝛ. nec refert in dando aut in faciendo aut in aliquo caſu conditio conſiſtat. Jmmo etiam amittit libertum[e] heres ſi ꝯditioni impedimentum fecerit: ⁊ ſi filius defuncti ſit q̄uis alio iure[f] habiturus ſit libertum: nonnullam[g] em̄ ⁊ hic penā[h] patiꝛ: nam ⁊ ſi in ſeruitutem petierit[i] aut capitis accuſauerit: perdit[k] bonoꝛum poſſeſſionem contra tabulas.

☞ Qui non vult ſeruum ſibi legatum vt manumittatur accipere cogitur illi ſeruo actiōes ſuas cedere. cetera q̄ ſequūtur breuia ſunt: ideo non ſummātur.

¶ Si is cui ſeruus legat⁹ eſt rogat⁹ fuerat eū manumittere ⁊ noluit eū accipere compellēdus eſt vt actiones ſuas ei[l] preſtet ſi ſeruus velit[m] ne intercidat libertas.

Pomponius. Lex. xxxiiij.

Inuitus is cui fideicommiſſa libertas relicta eſt: nō eſt[n] tradendus alij vt ab eo manumittatur et fiat alterius libertus q̄ ei q rogatus eſt manumittere. ¶ Cāpanus ait. Si minoꝛ. xx. ann̄. rogauerit heredem: vt pꝛopꝛium[o] ſeruū manumittat/ p̄ſtandaʒ ei libertatē: quia lex ibi eliaſcentia locum nō habeat. ¶ Seruus[p] legatus erat calphurnio flaccho: iſq̄ rogatus erat eū manumittere: et ſi nō manumiſiſſet idē ſeruus titio legatus erat: et is[q] eque[r] rogatus erat vt eū manumitteret: et ſi non manumiſiſſet liber eſſe iuſſus erat. Sabinus dicit inutiliter legatuʒ foꝛe: et ex teſtamento cum continuo[s] liberum futurum.

☞ Heres acceptā hereditatē vel legatarius agnoſcens legatum tenetur ſeruū pꝛopꝛium de quo rogatus eſt manumittere: licet ei valde ſit neceſſarius: vel dn̄m dictus ſeruus grauiter offenderit. h. d.

Modeſtinus. Lex. xxxv.

Gaij caſſij nō eſt recepta ſententia exiſtimantis et heredi et legatario remittendā interdum pꝛopꝛij ſerui manumittendi neceſſitatem ſi vel vſus ſerui eius tam neceſſarius eſſet: vt eo carere non expediret: veluti diſpenſatoris pedagogi ſui ſiue liberoꝛū vel tantū delictum[t] eſt vt vltio remittenda non eſſet. ¶ Uiſum enim eſt ipſos in ſua poteſtate habuiſſe[v]. nam potius[x] eſſet diſcedere a cauſa teſtamenti q̄ non omiſſa debere voluntati defuncti obſequi.

☞ Senatuſconſultū rubꝛianū nō cōpꝛehendit perſonas hac lege enumeratas.

Idem. Lex. xxxvi.

Neq̄ īfantes/ neq̄ furioſi/ neq̄ ab hoſtib⁹ capti/ neq̄ hi etiam quos[y] religio[z] aut honeſtioꝛ[a] cauſa vel calamitas aliqua vel maioꝛis rei familiaris/ aut capitis fameq̄ periculum/ aut ſimilis cauſa moꝛetur rubꝛiano ſenatuſconſulto continētur[b]: ac ne pupilli quidē qui tutoꝛes nō habent: aut eos hn̄t quos coꝛ quoq̄ cauſa detinet[c]: ſed nec ſi hi[d] data opa ſui poteſtatē nō faciūt puto pupillis libertos eripi: q: ⁊ iniquuʒ[e] eſt facto tutoꝛis qui[f] foꝛſitan ſoluendo non ſit[g] pupillum dāno affici: et ſenatuſcōſulto nō cōtinētur alij q̄ q ex cauſa fideicōmiſſi debent[h] preſtare libertatē. Quid ergo eſt damaſiano ſenatuſcōſulto ſubuenitur[i] his quo cautū eſt de his qui iuſta cauſa abeſſent: vt nec libertas impediaꝛ: nec libertus eripiaꝛ his q fraude careāt. ¶ Si p procuratoꝛeʒ quis defendaꝛ ſemp iuſta

t ¶ Delictū. i. cum ſeruus magnū delictū fecit: puta quia tacuit ſeruus iſte cum vxoꝛe eius.
v ¶ Habuiſſe. manumittere vel nō his caſibus. ⁊ ſic eſt dictū caſſij. Uel dic ecōtra habuiſſe. ſ. accipere relictū vel nō. cū ſi recepit omnino cogeꝛ manumittere. Accurſius.
x ¶ Potius. rō caſſij: ſed caſſa. Jo. q: hoc incōueniens ſequereꝛ. q: meli⁹ eſſet nō parere voluntati defūcti q̄ parere. Uel dic eſſe v̓ba modeſtini ſic ſcʒ merito ſn̄ia caſſij non eſt recepta. nam potius eſſet ⁊c. ſcʒ fm̄ caſſium: quod eſſet abſurduʒ. et ſemper in idem recidat.

Neq̄ infantes. ¶ Caſus. Rubꝛiano ſenatuſcōſulto eſt cautū/ q̄ ſi heres vel legatari⁹ eſt grauat⁹ manumittere ſeruū teſtatoris ⁊ nō manumittat. et vocatus coꝛam iudice non veniat iudex dʒ p̄nunciare iſtū ſeruū liberū: et erit libertus teſtatoris nō heredis vel legatarij. hoc ſenatuſconſultum nō ſpectat ad infantē/ vel furioſuʒ/ vel ab hoſtibus captum/ vel ad militē/ vel ad mḡratū vel ad pupillū qui nō hʒ tutoꝛem. vel ſi hʒ: hʒ aliquem de predictis. vel hʒ illos q ſtudioſe in odium pupilli nō curant manumittere. nā ſi aliq̄s iſtoꝛū eſt grauatus ſeruū teſtatoris manumittere cuius eſt heres vel legatarius ⁊ nō manumittat: ⁊ iudex pronunciat illū ſeruū eſſe liberū: erit hn̄ libert⁹ eius lʒ ab eo nō ſit manumiſſus pinde ac ſi eēt abſens ex iuſta cā. ⁊ hoc eſt inductum ex damaſiano ſenatuſcōſulto. Jdē ē ſi aliq̄s rogat⁹ manumittere eſt abſens p procuratoꝛē: tn̄ rn̄det coꝛā iudice ob h̄ citat⁹: q: nō eripiꝛ ei libertus. Ultimo dicit. heres vel legatari⁹ rogatus de manumittēdo ſeruū hereditariū coꝛā iudice cōpetenti citatus ex pꝛiuilegio alicuius dignitatis nō vult coꝛā eo rn̄dere. Diciꝛ q̄ nō audiꝛ pꝛiuilegium ad hoc allegans quicūq̄ ſit. ſiue pꝛiuatus ſiue ciuitas.
y ¶ Quos. ſcʒ milites.
z ¶ Religio. ſacramenti: vt milites.
a ¶ Honeſtioꝛ. veluti ſi magiſtratum gerant.
b ¶ Continentur. vt ex eo ius patronatus amittatur.
c ¶ Detinet. ſcʒ aliqua pꝛedictarum.
d ¶ Si hi. tutoꝛes. Accurſius.
e ¶ Jniquum. non ſolum abſurdum.
f ¶ Qui. lʒ tutoꝛ.
g ¶ Non ſit. ſcilʒ pupillus ad emendandum damnum quod ei ex culpa eoꝛum contingit. Azo.
h ¶ Debent. ſcʒ tutoꝛes non debent pꝛeſtare ſed pupilli. ⁊ facit. ſ. e. l. cuʒ quaſi. §. j. ⁊. §. imperatoꝛ.
i ¶ Subuenitur his. vt. j. eo. non tantum. §. ſenatus.

a ¶ Dicitur. facit inſti. per quas perſonas age. poſ. §. i.
b ¶ Interpellendam. id eſt impediendam.

S I pure. ¶ Caſus. Rogaui heredē meū vt ſeruū meū q̄ fuerat meꝰ caſtaldio manumittat. heres nō vult manumittere: niſi reddat ra tionē. certe heres nō auditur: immo cogitur manumittere: ⁊ factus liber reddet rōnem eiꝰ qḋ geſſit hoc mō. nā cōputabit cū herede. ⁊ ſi quid hꝫ de bonis dn̄i heredi reddet: nō autē ſi quid male geſſit tenebit heredi emēda re cum liber factus nō te neatur de eo qḋ geſſit in ſeruitute. Fran.

reat alienus: tn̄ heres rogatus cogetur eū emere ⁊ manumittere: ſed ſecus ſi alienā rem quā credo meā per fideicommiſſum lego nā nō valet. ¶ Paulus. Dixi teſtator in teſtamēto crede mihi zoile ꝙ gratias tibi aget filius meus martianꝰ. Dicit ꝙ per hec verba zoilus ⁊ ſibi ziuncti conſequētur libertatem a martiano ſi ſerui eius erant. Fran.

c ¶ Si pure. i. nō cōditionaliter: puta ꝙ ſit liber ſi rationes reddiderit.
d ¶ Faciēdā. vt ⁊. j. ſi qs teſta. liber eſſe iuſſus fuerit. l. j. §. ſi ſeruꝰ. Sed videtur differri poſt reddi tam rōnē. vt. j. de li. cau. l. impator. Solu. ibi erat liber vel nō erat pure relicta. Itē ʒ. j. e. ti. de his. ſed ibi nō erat pure: ħ ſic. ad qḋ eſt. ſ. de ꝯdi. et demon. ſicut libertas.
e ¶ Sine cōditione. tunc eīn differret. vt. C. de teſta. manu. l. cum teſtamē to. que eſt contra.
f ¶ Qua. ſcꝫ libertate.
g ¶ Arbiter. id eſt iudex.
h ¶ Reddat. qualiter reddere debeat exponit ſtatim. Accurſius.
i ¶ Ratione. i. cōputare. et q̄ hꝫ apud ſe reddere.
k ¶ Reliqua. que nō hꝫ.
l ¶ Adijcitur. ſcꝫ in verbis reſcripti.
m ¶ Nō poteſt. C. de peti. here. l. fi. §. pe. ʒ. Sol. ibi ſpāle: vt ibi pꝫ. Itē ʒ. ſ. de nego. geſt. l. eū actū. ⁊ l. ſeq. §. ſceuola. et. C. de neg. geſt. l. ſi cognati. ſ. in illis. ll. aliena nō dn̄i geſſit negocia. vbi ſerua qḋ in illis legibus dicitur.
n ¶ Inſtruere. i. docere q̄liter geſta ſunt. vt. ſ. de ꝯdi. ⁊ demō. l. cū ſeruo.

I N teſtamēto. ¶ Caſus. Pꝛ̄i teſtō alūne ſue reliqt libertatē ⁊ ei deīn p fideicōmiſſuꝫ aliq̄ reliqt: tādē filij ab inteſta to ſuccedētes patri manumiſerūt iſtam. Di ꝙ hn̄ fecerūt ⁊ ei debebunt fideicōmiſſa. Fran.

o ¶ Non erat. de iure.
p ¶ Cū ōla. que ꝯtinebātur in teſtamētō. Azo.
q ¶ Veluti. id eſt ſicut.
r ¶ Geſſiſſent. eāqꝫ manumiſiſſent.
s ¶ Debuiſſe. plus rn̄. ꝙ

† Iſte text. reputat ſingul. ad hꝯ ꝙ heres ſolues vnū legatū piū in teſtō minus ſolēni relictū cogitur ſoluere aliō legatum vel nies l pñꝫ Alt. Bolo.

ex cauſa abeſſe dicitur[a]: nec libertus ei eripit. ¶ Nihil facit ad interpellandam[b] iuriſditonē eius qui de fideicōmiſſa libertate cognoſcit priuilegiū cuiuſcꝫ vel ciuitatis vel corporis/ vel officij/ in quo gꝫ eſt/ vel cōditio perſonarum.

☞ Heres non poteſt denegare quin det libertatem ſeruo de quo rogatus eſt vt eum manumittat ſub pretextu rationum nō red ditarum eorum que geſſit in rebus teſtato ris. hoc dicit.

Vlpianus. Lex. xxxvij.

S I pure data ſit fideicommiſſa libertas: et is ſeruus rationes adminiſtraſſe dicatur diuus marcus reſcripſit moram libertati nō eſſet faciendā[d]. Ex con tinenti tamen arbitrium dandum eſſe qui computationē incat verba reſcripti ita ſe habēt. Equius videtur triphonio ex cauſa fideicōmiſſi preſtare libertatem ꝙ ſine conditione[e] reddendarum rationum datam eſſe conſtat: neqꝫ humanum fuerit ob rei pecuniarie queſtionem libertati moram fieri: qua[f] tamē repreſentata confeſtim arbiter[g] a pretore erit dandus: apud quem rationem quam ad miniſtraſſe cū apparuerit ex fide reddat[h]: tantum igitur rationem[i] reddere cogetur. Sed an et reliq̄[k] reſtituere debeat nihil adijcitur[l]: nec puto cogendum. nam de eo qḋ in ſeruitute geſſit poſt libertatem conueniri non poteſt[m]: corpora plane rōnū: et ſi quas res vel pecunias ex his detinet cogendus eſt per pretorē reſtituere: itēꝫ de ſingulis inſtruere[n].

☞ Heredes recte ⁊ pie dant libertatē alūno cui pater in teſtamēto ſuo reliquit fidei cōmiſ. libertatem. licet ipſi heredes ab inteſtato ſuccedant. qm̄mo debent dicte alūne ſoluere fideicommiſſa. h. d.

Paulus. Lex. xxxviij.

I N teſtamēto† quidē qḋ pfectū non erat[o] alūne ſue libertatē et fideicōmiſſa dedit: cū oīa[p] filij veluti[q] ab iteſtato geſſiſſent[r]. queſijt imperator an vt ex cauſa fideicommiſſi manumiſſa fuiſſet Et interlocutus eſt etiā ſi nihil ab inteſtato pater petijſſet: pios tn̄ filios debuiſſe[s] manumittere eā quā pꝛ̄ dilexiſſet: pnunciauit igit̄ recte eam manumiſſam: ⁊ ideo fideicommiſſa etiam ei preſtanda.

☞ Error teſtatoris putātis ſeruū eē ſuū cui reliqt fideic. libertatē nō officit libertati eiuſdē hui. ſecus eſt in alia re legata. h. d.

Idem. Lex. xxxix.

P Aulus rn̄. Et ſi alienus inueniat̄ ſeruus quē vt ſuum teſtator ab vno ex heredibus voluerit manumitti: tn̄ cogēdū eū q̄ eſt rogatus redimere eū et manumittere qm̄ non putauit[t] ſimilem eſſe cauſam libertatis: ⁊ fideicom miſſi pecuniarij[v]. ¶ Paulus rn̄. his vbis[x]. crede mihi zoile: qm̄ gr̄as tibi reddet filiꝰ[y] meꝰ martianꝰ ⁊ tuis filijs[z] ħ in plena volūtate defūcti ꝯtineri[3] citra bn̄ficiū[a] ꝯiūctis[b] pſonis: ⁊ zoilum[c] q ſi hui ſunt nihil gratiꝰ[d] his preſtari poſſe ꝙ libertatē: ideꝫ pſi dem debere ſeq̄ volūtatē defuncti.

☞ Teſtator q inter viuos ſeruū vel ancil lam donauit nō pōt in ſuo teſtamēto illum ſeruū vel ancillā iubere manumitti per donatariū: niſi talis donatarius legatū aliud ſibi relictum agnouerit. h. d.

Idem Lex. xl.

L Ucius titiꝰ ſeptitie filie ſue naturali[e] ꝯcordiā ancillam ſuā donauit[f]. idem poſtea teſtō filie ſue cū alijs qbuſdam ancillā ſupraſcriptā legauit vt manumitteret. Quero an ſeptitia filia naturalis ancillā ſupraſcriptā manumittere cogi poſſit: paulus rn̄. ſi vi uo patre naturali donatio ancille fuit: neqꝫ patris naturalis iudiciū in ceteris legatis filia agnouit[g] nō poſſe eā cōpelli ancillā ꝑpriā[h] ex eā fideicōmiſſi manumittere. ¶ Lucius titius ſtichū ſeruū meuio legauit: ⁊ petijt vt neqꝫ ab eo: neqꝫ ab herede eius vnq̄ manumitteret: paulus rn̄dit teſtatorem po tuiſſe poſtea ſeruū hunc ad libertatem perducere: q: non ſibi legē dixiſſet[k]/ ſed legatario.

Sceuola. Lex. xli.

T Hais ancilla mea cum he

t ¶ Non putauit. paulus. Accurſius.
v ¶ Pecuniarij. ſi enim alienā rē vt ſuā p fideicō. reliquit. nō valet. vt inſti. de leg. §. nō ſolum.
x ¶ Paulus reſpon. his verbis. hec eſt interpretatio greci crede mihi zoile qm̄ gratias reddet filius meus martianus tibi et tuis filijs iure. i. qḋ iuſte vel de iure erit. Alij non habent hāc expoſitionē: ſed dicunt ꝙ hac lege teſtator alicui de ſuis ſeruis gratum reliquit: ſed nil gratius libertate. ergo ea relicta videtur.
y ¶ Filiꝰ. quod iuſte erit.
3 ¶ Contineri. dixit paulus. Accurſius.
a ¶ Bene faciēdum. al's beneficiū ſcꝫ preſtādum.
b ¶ Coniunctis. qui ſunt ſerui ⁊ zoilus.
c ¶ Zoilum. ſubaudi. et in zoilum ſiue circa zoilum.
d ¶ Gratius. ſic inſti. qui ma. nō poſ. cum ergo.

L Ucius. ¶ Caſus. Filiā ex cōcubina habuit ⁊ ei donaui ancil lam meā noīe ꝯcordiā: et ita tenuit donatio: poſtea feci teſtm̄ ⁊ eidē filie eā dem ancillā cū quibuſdā rebus legaui: ⁊ eā rogaui de ea ācilla manumit tenda. queritur an hec filia cōpellat manumittere hanc ancillā: Et dicit ꝙ nō. ſi nō accipiat legata alia ſibi relicta. nā hāc ancillam habuit iure donat. et pure. ¶ Lucius. Legaui ſeruum meū ſtichū meuio: et rogaui ne ipſe vel heres eiꝰ eū manumittat. Dicit ꝙ ego adhuc viuēs potero eū manumittere qſi hāc legem meuio ⁊ ſuis impoſuerim: nō mihi. Fran.

e ¶ Naturali. que erat nata ex cōcubina: et ſic non erat in poteſtate patris.
f ¶ Donauit. ⁊ tenuit donatio cū nō eēt i ptāte. vt ſ. de dona. l. hereditatē.
g ¶ Agnouit. ꝙ ſi eēt cogeretur. vt. C. eo. deberi. et. l. ſi te.
h ¶ Propriam. ſcꝫ factā olim per donationem.

querat. nā ad queſtionē erat rn̄ſum. ſ. e. l. cū quaſi. §. fi. ⁊ poſtea ſic rn̄det. ſed huic rn̄. ⁊ quod dicit in fi. l. eſt cōtra. C. de manu. teſta. l. ex teſtamento. ⁊. l. ſi iure. ⁊. C. de fideicō. l. eā quā. ⁊. l. ſi veritas. ⁊. l. ex teſtamē to. ⁊. C. e. l. j. ⁊. l. ij. Sol. ſpeciale in perſona ſic dilecta. ar. eius quod dicit pios ⁊c. ⁊ ar. ʒ. de leg. ij. cum pater. §. filius matrem. ⁊. C. de leg. cū rem alienam. Item ex quo libertatem dederūt per conſequēs ⁊ pecuniariuꝫ fideicō. preſtare debēt. ar. C. de teſta. nō dubiū. ⁊. C. de fideicō. ⁊ ſi inuti liter. ⁊. C. ad. l. fal. auſ. ſed cum teſtator. non autē placet ꝙ fuerūt hic repetita ab inteſtato: q: hoc eſt diuinare. nec ꝙ eſt de relictis in teſtamento filij: q: hoc eſt contra litteram immo patris.

P Aulus. ¶ Caſus. Vnū ex heredibus meis rogaui vt ſtichū quē credebam ſeruum meū manumittat. Dicit ꝙ licet ſtichus appa

i ¶ Teſtatorem. qui legem dixit.
k ¶ Dixiſſet. non enim potuit. vt. ʒ. de lega. iij. ſi quis. in pꝛin. ⁊ argu. ʒ. de dona. inter vir. ⁊ vxo. quod autem. §. penul. ⁊ de lega. j. cum filio. §. ipſi. ⁊ de arbi. l. penul.

T Hais ancilla. ¶ Caſus. Reliqui libertatē thaidi ancille mee hoc modo. Cū thais ancilla mea ſeruierit per. x. annos heredi meo extunc volo ꝙ ſit mea liberta. videtur ꝙ eſſe non poſſit: cum directam libertatē teſtator nō reliquerit. vnde ⁊ ſi heres manumittat: nō efficiet liberta teſtatoris. ⁊ ſic videtur ꝙ debeat remanere ſerua etiam poſt decem annos. ⁊ hoc de rigore: ſed tn̄ de equitate dicit ꝙ heres debeat eam poſt decē annos manumittere. ¶ Lucius. Quoſdam ſeruos obligaueram: rogaui heredem meū vt ſi ſerui predicti eū promeruerint: eos liberet ere alieno:

UNIVERSIDAD DE HUELVA 2010

redi meo ſeruierit annis[a] decem volo vt ſit liberta mea: queritur cum libertam ſuam eſſe voluerit: nec id heres facere potuerit: nec directa pure data ſit libertas: an etiam poſt decem annos in ſeruitute remaneret? Rn̄deo nihil proponi cur non thaidi libertas debeatur[b]. ¶ Lucius titius ita cauit: meui fili chariſſime te rogo/vt ſi ſtichus et damas et pamphilus te promeruerint[c] ere alieno[d] liberes ne alterius ꝙ̄ tuam ſeruitutē experiātur. Quero an ſi per heredem ſteterit quominus es alienū exolueret: ex cauſa fideicōmiſſi libertatem conſequi poſſint[e]? Rn̄. non quidem imputandū heredi: ſi pro commoditate rei ſue ad miniſtrande es alienuz tardius exoluerit: verum ſi manifeſte ſtudium non ſoluētis ei rei paratum ſit: vt libertatibus mora fieret ꝓbaret repreſentādas libertates[f]. ¶ Tutoris quē ⁊ ipm̄ teſtamēto liberis dederat: fideicommiſit de manumittēdis ſeruis ipſiꝰ tutoris: ſꝫ is a tutela excuſatus fuerat. Quero an eiſdez ſeruis libertatē preſtare deberent tutores: qui in locum excuſati dati tutelā adminiſtrarēt? Reſpondeo ſm̄ ea que proponerentur libertates: ⁊ ab heredibus ſcriptis videri datas[g]. ¶ Seio auri libras mille ⁊ ſtichum notariū[h] quem peto[i] manumittas: ſeiꝰ eodem teſtamēto tutor datus a tutela ſe excuſauit[k]. Queritur an nihilominus fideicōmiſſa. libertas debeatur? Rn̄deo nihil proponi cur non debeat. ¶ Sorore ſua herede inſtituta de ſeruis ita cauit[l]. volo ⁊ rogo dulciſſima ſoror mea te in cōmendatione habere ſtichum: ⁊ damā negociatores meos quos ego nō manumiſi donec rationes reddiderint: ſi autem tibi placuerit[m] ſignificaui tibi mentem meam[n] id eſt vt rationibus redditis liberi ſint. quero ſi paratis actoribus rōnes reddere heres libertatem nō preſtet dicēdo eos non placere ſibi: an audiēda eſſet[o]? Reſpondeo non ſpectandū qđ heredibus diſplicet: ſed id qđ viro bono[p] poſſet placere vt libertatem cōſequātur. ¶ Lucia titia heredum fideicōmiſit vti pamphilam ancillaz ſeij cum filijs[q] eius redimerent ⁊ manumitterent: ⁊ iuridicus[r] quanti ſinguli eſſent redimendi eſtimauit[s]: medio tn̄ tempore pāphila anteꝙ̄ pecunia ſolueret peperit. Quero id qđ natum eſt ex pāphila vtrum ad heredē[t] ſeie an ad heredem titie pertineat? Rn̄deo id qđ natum eſt ex pamphila eiꝰ quidem eſſe cuius ea fuerat tūc cum pareret verum heredē ſi morā fideicōmiſ. libertati fecit/cōpellendū: partū quoqꝫ ad libertatē perducere. ¶ Lucius titiꝰ ita teſtamento cauit: medicos tibi[v] cōmendo illū ⁊ illū in tuo iudicio[x] erit vt habeas bonos libertos ⁊ medicos. Quod ſi ego libertatem eis dediſſem veritus ſum ꝙ ſorori mee chariſſime fecerunt medici ac ſerui eius manumiſſi ab ea qui ſalario[y] expleto reliquerunt eā: quero an fideicōmiſ. libertas ſupra-

ret ere alieno: nolens ꝙ alterius ꝙ̄ ſuā ſeruit. experiātur: heres noluit. ⁊ ſic creditor forte eos vēdidit. queritur an eis debeatur libertas ex cauſa fideicōmiſſi: ⁊ diſtinguit. nā ſi heres neceſſitate rei familiaris impeditus quominus ſoluat nō debebit per hoc libertas. ſi aūt ſtudioſe diſferat: tunc debebitur libertas fideicommiſſaria. ¶ Tutoris. In teſtamēto quēdam reliqui tutorē filijs meis: ⁊ cū grauaui de ſuis ſuis manumittēdis: tādez hic tutor excuſauit ſe a tutela: ⁊ alij ſunt dati loco eius. querit an iſti alij tutores debeant preſtare libertates ſeruis iſtis. Et dicitur ꝙ ſic. ement ergo eos ⁊ manumittent. ¶ Seio. Reliqui in tutorē ſeiuz filijs meis ⁊ eidem legaui tres libras ⁊ ſtichū ſcriptorē: ⁊ eū rogaui ꝙ ſtichū manumittat. tandē ſeius excuſauit ſe a tutela. Dicit ꝙ nihilominus debebit libertas per fideicōmiſſum ſticho: ſed nō aperit per quē. Sꝫ tu dic ꝙ aut ſeius amiſit legatum: qđ eſt verū ſi cōtēplat. tutele erat ei relictū: ⁊ tunc debebit libertas ꝑ heredes teſtatoris. ſi aūt non amiſit: vt qr nō hac ꝯtēplat. erat ei relictū: ⁊ tunc ipſe ſeius debebit libertatem. ¶ Sorore. Sororē meā heredem inſtitui: ⁊ rogaui eā de ſeruis meis manumittendis. hoc modo volo dulciſſima mea ſoror vt tales meos ſeruos caſtaldiones meos habeas cōmēdatos ꝙ̄s nolui manumittere donec rōnes meas reddiderint: ſi autem tibi placebit eos manumittere ſcias mētē meā in qua hn̄ mihi placet: q̄rit an ꝑ hec v̄ba videatur rogata de manumittēdo etiā ſi ei diſplicere videbit? Rn̄. ꝙ ſic. nō enim ſpectandum eſt ⁊c. ¶ Lucia titia. Grauaui heredem meū vt pāphilam ancillā titij emat cuz filijs ſuis ⁊ eos oēs manumittat. nūc emit ⁊ nondū ſunt ſibi traditi eo qr nō ſoluebat p̄cium. et ſic nūc pāphila ꝯcepit ⁊ peperit filiū. Dicit ꝙ hic partus eſt eius cuius erat ⁊ mater tūc tpis cū peperit ſꝫ vēditoris. ſi heres tn̄ fuit in mora cogitur hunc etiā partū emere. ¶ Lucius. Tales meos ſeruos medicos cōmendo tibi heredi meo. Dicitur ꝙ per hec v̄ba non vr̄ relicta fideicōmiſſaria libertas: ſed erit in arbitrio heredis velit eos manumittere vl̄ non. ¶ Titius. Seruo meo caſtaldioni reliqui libertatem ſi rationes reddiderit heredi meo: non debet reddere ea que caſu perierūt. Item ſi iuſſus eſt reddere peculiū non deducet qđ dn̄o dꝫ. Item ſi id quod debet ex reliquis verſum eſt in peculium: ⁊ peculiū debebat reddere ⁊ reddat: ſatis eſt. ¶ Libertatē. Reliqui libertatē cupito ſeruo meo caſtaldioni: cū filius meus cōpleuerit. xvj. annos: ⁊ ipſe ſeruus reddidit rationes poſt mortē meā: tutores filij mei cōmiſerunt cupito ſeruo adminiſtrat. debitis huius pueri exigendis: ⁊ cū exegerat ſeruus tutoribus aſſignabat. tandē hic iuuenis anteꝙ̄ compleret. xvj. annos deceſſit ⁊ ei ſucceſſit mater: cui matri tutores fuerunt condemnati propter malā adminiſtrationē. nunc lapſum eſt tantū tēpus quo ſi iuuenis viueret compleſſet. xvj. an. petit cupito libertatē ⁊ vult reddere rationes eius quod geſſit in vita mei teſtatoris nō eius qđ poſt geſſit. Dicitur ꝙ de om̄i geſtione dꝫ reddere rationē tā eiꝰ quā geſſit ante mortē teſtatoris ꝙ̄ poſt. ¶ Stichus ⁊ damas. Teſtator ſuo teſtamēto ſic dixit. Stichus ⁊ damas ſint liberi ſi rationes reddiderint. Dicit ꝙ per hec v̄ba non ſolum debēt cōputare/ſed etiam reliqua reddere debēt. Sed pone ꝙ erat eis relicta libertas ſi redderet rationes infra certū tēpus: puta infra annuz et non reddiderunt infra illud tēpus: poſt annum volunt reddere: ⁊ volunt eſſe liberi: nō audiunt ſi per eos ſtetit quominus infra preſcriptuz tempus rationes redderent. ¶ Ab heredibus. Grauo heredes meos vt manumittāt ſeruū meū ſtichū: cū filius meus cōpleuerit. xvj. an. ⁊ cū reddiderit rationes. dicitur ꝙ debet reddere rationes eius quod geſſit in vita mei teſtatoris in bonis meis ⁊ etiam eius quod geſſit poſt mortem meam. ¶ Stichus ſeruus. Seruo meo reliqui libertatē per fideicōmiſſum ſi det decem vxori mee ⁊ heredibꝰ meis. nunc vxor mea abſtinuit ſe ab hereditate mea ⁊ filia ſola mihi ſucceſſit dr̄ ꝙ huic filie tota decem ſunt danda. et ipſe manumittat hunc ſeruum. ¶ Herede. Titius inſtituit filium heredem ⁊ libertatē dedit quibuſdaz ſeruis h̄ modo. Decēber et ſeuerꝰ ⁊ victorina poſt annos octo liberi ſint. et ꝯmodauit eos filio: poſt hoc teſtamētū titius vixit per plures annos. querit qn̄ incipient currere iſti octo anni. Et dr̄ ꝙ a tēpore teſtamenti facti. ¶ Splēdoforus. Relinqui libertatez ſplēdoforo ſuo meo ſub cōdi. h̄ mō. Cum filia mea ī familia mea nupſerit ſi rationes idonee filie mee adminiſtratas reddiderit ſplendoforus liber eſto. h̄ filia exiſtēs ipubes deceſſit viuo me p̄re eiꝰ: ⁊ ſic ſplendoforus nō adminiſtrauit rōnes eiꝰ: nūc querit an ſplendoforus ſit liber elapſo tāto tp̄e poſt mortem filie quo ſi viueret illa cō pleſſet. xij. annos. ⁊ ſic facta fuiſſet nubil. Et dicitur ꝙ ſic. ¶ Stichū. Stichū rationibus redditis manumitti volo. nunc ſtichus adducit ea que geſſit: ⁊ qualiter ego dominus approbaui oīa que fecerat ſtichus. Dicitur ꝙ debebit manumitti hic ſtichus. Fran. acc. ¶ Thais. ſcꝫ liberta teſtatoris.

a ¶ Annis. id eſt per decem annos.

b ¶ Debeatur. fideicom. nam directa nō dicit deberi: ſed cōpetere adita hereditate. vt. ſ. de ma. teſt. l. teſtamēto. ſed quidam ex interpretatione directam dicunt.

c ¶ Promeruerint. ſuis ſeruitijs.

d ¶ Ere alieno. pro quo pignori tenetur creditori. M.

e ¶ Conſequi poſſint. a creditore forte venditi.

f ¶ Libertates. fideicōmiſſarias. vt ⁊. C. eo. l. ancillam. non directas. vt ſ. de ma. l. iij. ⁊ facit. ſ. eo. rogo.

g ¶ Datas. vt. C. ō re. cre. l. cū ēt a pupillor tutoribꝰ. ꝙ̄ noui p̄ſtare dn̄t.

h ¶ Notarium. i. ſcriptorem. ne ſit contra. C. de tab. l. generaliter.

i ¶ Peto. id eſt deprecor.

k ¶ Excuſauit. per quod amiſit legatum cum diſtinctione tamen. vt. ſ. de teſta. tu. qui tutelam. ⁊ de excu. tu. l. tutor petitus. ⁊ loquitur hic forte quando non amittit: ſed. H. indiſtincte facit hic loqui.

l ¶ Cauit. ſequitur interpretatio greci vſqꝫ illuc quero ⁊c.

m ¶ Placuerit. manumittere.

n ¶ Meam. quia mihi placet.

o ¶ Eſſet. ſoror predicta heres.

p ¶ Bono. ſic. ī. ti. ij. labeo. ⁊. ſ. de leg. iij. fideicōmiſ. §. ſi ſic.

q ¶ Filijs. iam natis.

r ¶ Juridicus. i. iudex. vt inſti. de excu. tu. §. penul.

s ¶ Eſtimauit. cum diſcordia eſſet de precio: nunc autē perfectus fuit cōtractus. ⁊ ſic dominium remanſit primi domini.

t ¶ Ad heredem. ab eo redimēdum. vt ⁊. C. eo. cum libertatem.

v ¶ Tibi. heredi.

x ¶ Judicio. i. ex voluntate. facit. C. eo. l. ex verbo.

y ¶ Salario. ſalarium vocat operas eis impoſitas.

ſcriptis cōpetere pōt: Rñ. ſm ea que proponerent non neceſſitatē heredibꝰ impoſitā ſed arbitrium remiſſum. ¶ Titius ſticho ſeruo ſuo libertatē dedit: ſi rationes ſic reddiderit[a]: q̄ro an ratio per eum geſta ita cōputari[b] debeat: vt damna que caſu contigerunt ad onꝰ reliquoꝝ non pertineant: Rñ. in negocio quod volūtate dñi adminiſtraſſe proponat / ea damna que caſu ita acciderūt vt ſeruo nihil imputari poſſit non pertinere[c] ad reliquoꝝ onus. ¶ Itē quero cū omne peculium reddere iuſſus ſit: an ita peculiū cōputari debeat vt ſolum id peculiū eſſe videat ꝙ quacūꝗ ex cauſa dño debeat ſupeſſe: Rñdeo in ea ſpecie de qua querit nō debere deduci ex peculio quod dño debeat. ¶ Itē quero an ſi ex reliquijs in peculio aliqd cōuerterit: deduci[d] hoc ex peculio reddēdo debeat: Rñ. ſi id qđ ex cauſa q̄ ꝓponeret in peculiū verſum eſt reliquoꝝ noīe ſolutū[e] eſt ſatiſfieri cōditioni ſi id qđ reliquū eſt peculij ſoluatur. ¶ Libertatem ita teſtō dedit. Cupitū ſeruū meū cū martianus filius meus ſexdecim ānos ipleuerit rōnibus redditis liberū eſſe volo: poſt mortē teſtatoris tutores cupito exactionē[f] † commiſerunt: iſꝗ nummos redactos expenſauit[g] eiſdem tutoribꝰ: deinde filius impubes deceſſit cui mater heres extitit: et tutorem tutele iudicio filij condemnatū habuit[h]. cupitus ad libertatem proclamabat eo tpe quo ſi viueret martianus annos ſexdecim etatis habiturus eſſet / offerēs rationes[i] vniꝰ anni in die mortis teſtatoris q̊[k] cetere ſub ſcripte fuerunt[l]. queſitum eſt an eas quoꝗ rōnes quas tutores periculo ſuo egerunt[m] cupitus reddere cōpelli debeat: reſpondeo cum de quo queritur cōditioni rationis reddende ita videri paruiſſe ſi omne ex eo quod geſſit recte deſiderari poteſt reddiderit: nam alteram[n] conditionem humaniore interpꝛetatione ita accipi poſſe vt defuncto pupillo tempus quo ſi viueret et ſexdecim annos impleret expectare ſatis fuerit[o]. ¶ Stichus et damas ſerui mei: ſi rationes[p] reddideritis liberi eſtote: queſitū eſt an non ſolum rationes verum ſi qua alia conſilio et fraude eoꝝ amota ſunt preſtari ab his debeant vt ad libertatem perueniant. reſpōdeo rationum reddendarum cōditione contineri omne quod quoquo genere[q] ſerui actum fidemꝗ reſpiceret. ¶ Intra certa tempoꝛa[r] conditioni reddēdarum rationū nō paruerūt[s] poſtea parati erant[t] queſitum eſt an perueniant ad libertatem: Rñdeo ſi per ipſos ſtetiſſet quominus intra tēpora preſcripta cōditionibus parerēt non idcirco[v] liberos fore ꝙ poſtea rationes velint reddere. ¶ Ab heredibus meis peto fideiꝗ coꝝ committo cū filiꝰ meꝰ ſexdecim annos impleuerit ſtichū rationibꝰ redditis manumittāt. quero an eūdem ſeruū teſtatoꝛ vſꝗ in diē[x] pubertatis filij ſui actum agere[y] voluerit: Rñdeo manifeſtum[z] eſſe teſtatorē huius quoꝗ actus rationē a ſticho reddi voluiſſe. ¶ Stichus ſeruus meus iubeo vt det p̄ſtetꝗ filie ⁊ vxori mee ⁊ heredibꝰ meis ſine vlla controuerſia tot aureos[a]: et vt ip̄m manumittant fidei coꝝ cōmitto: queſitū eſt cū vxoꝛ ab hereditate abſtinuerit vtrū duabus[b] an filie preſtare debeat: Rñ. filie q̄ heres ex aſſe extitiſſe ꝓponeret ꝓ ſolido dandū[c]. ¶ Herede filio ſuo ex aſſe inſtituto[d] libertatē dedit in hec verba. December diſpēſatoꝛ meꝰ ſeuerus villicus ⁊ victorina villica ſeueri cōtubernalis in annos octo liberi ſint ſi quos[e] in miniſterio[f] filio meo eſſe volo: te aūt ſeuere fili chariſſime peto vti decēbrē ⁊ ſeuerū cōmendatū habeas qbus preſentē libertatē non dedi vt idonea miniſteria habeas: quos ſpero te ⁊ libertos idoneos habituꝝ: quero cum eo tpe quo titius teſtamentū faciebat filius natus annorum fuerat nouē: ⁊ titiꝰ poſt biennium ⁊ ſex menſes deceſſerit anni viij. in quos libertas eēt dilata ex teſtamēti facti[g] tpe: an v̊o ex mortis numerari debeant: Rñ. poſſe videri teſtatorē eos annos octo dilate libertatꝭ cōpꝛehēdiſſe q cōputādi ſunt a die teſti facti: niſi aliud voluiſſe teſtatorē ꝓbaret. ¶ Splēdoforus cum filia mea in familia[h] mea nupſerit: ſi rōnes idonee[i] filie mee admīſtrationis reddiderit liber eſto. filia cū adhuc īpubes eēt viuo p̄re deceſſit: et ex ſubſtitutione ſeius heres extitit: q̄ro cū ſplendoforus rōnes pupille nō admīſtrauerit: ⁊ viuo patrefamilias deſierit ipſiꝰ rationes admīſtrare: ⁊ ſi viueret titia annos haberet āpliꝰ[k] duodecim: an ex teſtō liber ſit: Rñ. ſm ea q̄ ꝓponerent liberū eſſe ſi nullas rōnes admīſtraſſet q̄s reddere heredi deberet. ¶ Stichū rōnibus redditis manumitti volo: ſtichus archarius[l] ꝓbāte dño noīa fecit ⁊ rōnes a dño ſcriptas[m] exhibet[n]: nec poſtea nomē vllum[o] fecit: q̄ro an ſi q minus ſoluēdo fuerint debitoꝛes: quibus alij exactores erant applicati[p] nondū videaꝛ cōditioni ſatiſfactū: Rñ. ſm ea que ꝓponerētur nō pertinere ad onus reddēdarū rationum ꝙ ſoluēdo non eſſent debitoꝛes[q].

☞ Si mileſ poſt inſtitutum ⁊ ſubſtitutū aliū: ſcilicet ſeruū ſubſtituit cū libertate: licet inſtitutus ⁊ ſubſtitutus decedant ante aditā hereditatem. tñ ſeruus habebit hereditatē cū libertate. ſecus eſſet in pagano: q: tunc ſeruus talis ſolam cōſequeretur libertatem. Hoc dicit.

Martianus.

Lex. xlij.

Antoninus.

a ¶ Reddiderit. ſequitur grecum cuius interpꝛetatio eſt vt detrahatur priꝰ quicqd ex quacūꝗ cauſa debet: ſcilicet creditoribus peculiaribus. nō dico domino. vt patet per inferioꝛa. ⁊ quod ſupereſt peculium ſit ⁊ debeat reſtitui domino.
b ¶ Computari. id eſt deputari.
c ¶ Nō pertinere. vt et. s̄. de manu. teſt. l. qui filiū. §. fina.
d ¶ Deduci. creditoribꝰ.
e ¶ Solutum. ſcilicet creditoribus.
f ¶ Exactionem. debitorum: vt ab eis ſcꝫ debitoribus debita exigat.
g ¶ Expēſauit. id eſt deſignauit quod nō ſufficit. vt hic. ⁊ s̄. de manu. teſt. l. qui filium.
h ¶ Habuit. mater.
i ¶ Rationes. quas tpe teſtatoris geſſit. Azo.
k ¶ Quo anno. Accur.
l ¶ Fuerunt. ſic iſti ſunt introitus et expenſe talis anni.
m ¶ Egerunt. per capitulum.
n ¶ Nam alteram. ſcilicet cum martianus. xvj. an. impleuerit. Accurſius.
o ¶ Satis fuerit. vt. s̄. de manu. teſta. ſi ita ſcriptū fuerit. ⁊ C. eo. l. fideicōmiſſaria.
p ¶ Rationes. computando.
q ¶ Quoquo genere. id eſt quoquo modo. ⁊ facit s̄. de teſta. ma. l. ſi qs ita ſit ſcriptum. ⁊ l. qui filiū. et. C. de teſta. ma. l. ij.
r ¶ Tempoꝛa. a teſtatoꝛe diffinita.
s ¶ Non paruerunt. ſerui quibus erat relicta libertas ſub conditione reddendaꝝ rationum.
t ¶ Parati erant. reddere rationes.
v ¶ Non idcirco. ſic. s̄. de arbi. celſus. in prin. ⁊ C. de contrahen. ſtip. l. magnam. Sed contra. j. de verbo. obli. qui rome. §. flauius. ij. reſpon. ſed illud permittiꝛ vt euitetur pena conuētionalis. hic autem non ſufficit poſtea velle: id eſt poſt diē adimplere conditionem: vt ideo dominus cogaꝛ manumittere. poſſet tamen ſi vellet. et eodem modo reſpō. ad illam. j. de verbo. obli. interdum. §. fi. ⁊ l. ſi ſeruum. §. ſequitur. Preterea in illis nō fuit dies appoſita. hic ſic. qđ multū facit vt dixi. C. eo. d. l. magnam. Itē in omnibus illis erat obligatꝰ qui morā purgat: hic ſerui non. Item non ob. s̄. ſi quis cau. ⁊ ſi poſt tres. quia illud eſt ſpeciale circa iudicia. Item contra. j. de libe. cau. paulus. §. gaius. ſed ibi deceſſerat ille in cuius fauore adimplēda erat ꝯditio. et ideo poſt morā poteſt adhuc adimpleri ⁊ mora purgari. Itē ꝯtra. j. ti. ij. ſtichū. §. damas. ſed ibi fortuito caſu fuit impeditus. vel ibi in faciēdo. hic in dando erat cōditio.
x ¶ Vſꝗ in diē. poſt mortem teſtatoris.
y ¶ Agere. i. actus totius ſi ſponte geſſit reddere.
z ¶ Manifeſtum. vt ⁊ s̄. eo. §. libertatem.
a ¶ Tot aureos. puta decem.
b ¶ Duabꝰ. filie ⁊ vxori.
c ¶ Dandū. x. aureos.
d ¶ Inſtituto. a domino puta.
e ¶ Si quos. ſi videꝛ abūdare.
f ¶ Miniſterio. dño: vt ꝑꝫ. j. ſtatim. Accur.
g ¶ Teſtamenti facti. dic vt dixi. s̄. de teſt. ma. qui duoſ. §. fi. ⁊ facit. s̄. de iure do. l. j.
h ¶ In familia. quod licet iure foꝛi. vt. C. d̊ nup. l. celebꝛandis.
i ¶ Idonee. aduerbium qualitatiſ.
k ¶ Ampliꝰ. xij. ſic ergo inſpiciꝛ tpſ ꝯhēdaꝝ nuptiaꝝ. ⁊ facit. s̄. ad. §. C. de teſt. ma. cū in teſtō.
l ¶ Archariꝰ. tenebat eī archam domini.
m ¶ Scriptas. id eſt approbatas.
n ¶ Exhibet. ad hoc vt manumittatur.
o ¶ Vllum. i. debitorem.
p ¶ Applicati. vt ab eis exigeret.
q ¶ Debitores. a quibus nō ille ſꝫ alij exigere dñt. Idem dicit. h. ſi ip̄e erat exactoꝛ. q: ſufficit dñꝫ inſtruere ⁊ reliq̄ ſi q̄ hꝫ reddere: nō aūt ea q̄ non hꝫ cū ex ante geſto nō teneatur. vt. s̄. e. ſi pure. ⁊ s̄. d̊ ma. teſt. qui filiū. §. fi. ⁊ de neg. ge. l. eum actū. ⁊ l. at q natura. §. ſceuola.

† De h̄ v̄bo exigere. dic ꝙ ꝓp̄e ē ab iuito extorquere. concoꝛ. tex. in. l. fideicōmiſſa. §. ſi reꝫ. ⁊ ibi glo. ī v̄. exegerat. ff. de lega. iij cōcoꝛ. tex. ⁊ ibi glo. in. c. j. de elect. §. et vt oīa. in prac. ſanc. Addo ꝙ hec dictio exigere ſemp interpꝛetaꝛ. i. ab iuito extorq̄re. niſi in caſibꝰ expꝛeſſis ī gl. oꝛdi. j. l. ſoluendo. ff. de neg. geſt. et per Cardi. in cle. ſi. extra de cēſi.

UNIVERSIDAD DE HUELVA 2010

Antoninus. ¶ Caſus. Miles inſtituit aliquem: ⁊ ſi nō eſſet heres ſubſtitutum dedit. ⁊ rogauit eos per fideicommiſſum vt manumitterent quoſdam de ſeruis: puta ſtichum ⁊ pamphilum ⁊ darent eis hec bona. nunc inſtitutus et ſubſtitutus deceſſerunt ſimul vno impetu: puta per naufragium. queritur an ſerui habeant libertatem et bona: et dicitur ꝙ ſic. ſed ſecus eſſet ſi ſic feciſſet paganus: nam libertas tantum teneret. Fran.

creditoris eiuſdemq; teſtatoris. ⁊ ſa. ⁊. e. l. decem. ⁊ .ſ. proxi. §.
p ¶ Modicum. i. non totum id quod ei legatum eſt.
q ¶ Neceſſe. vt ⁊ .ſ. proxi. reſpon. ⁊ .C. ad. l. fal. ſi ea.
r ¶ Diuiſum. per. l. fal. Accurſius.
s ¶ Libertati. fieret iniuria: q2 aſs nō cogetur manumittere: aut ſi cogeretur non deberet cogi niſi pro rata: quā habet ex legato quod eſſet incōueniēs vt pro parte libertatem daret. vt. ſ. de lib. cau. duobus. fideicōmiſſario fit iniuria: q2 intelligit hoc precium ſerui manumiſſi quod certe non oportet minui: vt hic. igit ſi non detrabitur falcidia ⁊ ſic hz cōmodum merito: ⁊ hoc onus ſentiat vt manumittat quantūcunq; ſit legatū: vt hic. ⁊ .ſ. de manu. teſt. l. decē. adhibita diſtinctione ſuorū ⁊ alienorum. vt. ſ. e. l. generaliter. §. ſi quis ſeruum alienum.
t ¶ Mutatur. vt. C. eod. l. iij. ⁊ .iiij.
v ¶ Cauſa. vt. ſ. eo. l. generaliter. §. ſi.

Antoninus Augu. pius noſter quoᵃ militum ſuorum per omnia rata eſſet voluntas ſuprema: cum et inſtitutus ⁊ ſubſtitutus incontinentiᵇ priuſꝗ adirent hereditatē deceſſiſſentᶜ eosᵈ quibus ab hisᵉ ⁊ libertas ⁊ hereditas a milite per fideicōmiſſum data eſſet perinde liberos ⁊ heredes eſſe iuſſit ac ſi vtrūq;ᶠ directo accepiſſent. Eorum autē qui a pagano ⁊ libertatem ⁊ hereditatem per fideicommiſſum acceperant cum eque incontinenti: et inſtitutus ⁊ ſubſtitutus deceſſiſſent: ſatis habuit libertatē confirmare.

Paulus. Lex. xliij.

Fideicōmiſſa. libertas non debetur ei quem poſtea vinxitᵍ dominus.

Pomponius. Lex. xliiij.

De libertate fideicommiſſaria preſtanda ſeruus cū domino recte contenditʰ

☞ Si creditor legat aliquid debitori et rogat eum vt manumittat ancillam quam ipſe creditor pignori hēbat. debitor agnoſcens legatum cogitur ancillam manumittere. hoc dicit.

Ulpianus. Lex. xlv.

Si debitorⁱ rogatᵏ ſit a creditore ancillam ſuā pignoratam manumittere dicendū eſt fideicommiſſariam libertatē vtiliter eſſe a debitoreᵏ relictam. quod enim intereſt vtrum certa quantitas ab eo relinquatur an fideicōmiſſaria libertas: ⁊ ſiue plus ſit in precioˡ ſiue minus cogitur libertatē preſtare ſi modo ſemel agnouit voluntatē creditoris. Agnouiſſe autem ſic accipimus: ſi forte cū conueniretur ᵐ ab herede vſus eſt exceptione vel alr̄ voluntatem ſuam oſtenditⁿ: nam ſi conueniatur debitor ab herede creditoris doli exceptione vti poteſt in id quod intererit debitoris ancillamᵒ ſuā habere.

☞ Quāuis modicum ſit legatum tamē ſi quis agnouit illud cogitur ancillam manumittere de qua rogatus fuit vt eam manumitteret. hoc dicit.

¶ In fideicōmiſ. libertate quanuis quis modicumᵖ legatum fuerit conſecutus neceſſeᑫ habet ſeruum ſuum manumittere pecuniarium cū fideicommiſſum ſi diuiſumʳ fuerit/ ſatis iniuriam facit tā libertatiˢ ꝙ fideicōmiſſario. ſanctius eſt igitur eum qui agnouit legatum onerari ꝙ libertatem intercidere.

☞ Cui fideicō. libertas debetur interim eſt ſeruus donec manumittatur. h. d.

¶ Quotiēs ſuo vl' ancille fideicōmiſſaria libertas relinquitur in ea cōditione eſt: vt quoad manumittatur ſeruilis cōditionis ſit. ⁊ quidē ſi nullā morā preſtande libertati q preſtare d3 fecit/ nihil de ſtatu eorum mutaturᵗ: ideoq; eos interim legari poſſe ſ3 cū ſua cauſaᵛ ꝯſtat.

Idem. Lex. xlvj.

Fideicommiſſaria libertas ita dari poteſtᵃ: heres ſi volueris fidei tue cōmitto vt ſtichū manumittas: quis nihil aliud in teſtamēto pōtvalere ex nutu heredisᵛ. plane et ita: ſi ſtichus voluerit poterit ei libertasᶻ aſcribi. Sed ⁊ ſi ita aſcriptū ſit: ſi ſcius voluerit ſtichum liberū eſſe volo: mihi videt poſſe dici valere libertatē: q2 cōditio potiᵉ eſt: queadmodū ſi mihi legatū eſſet ſi titius capitolium aſcēderit. ¶ Quod ſi itaᵇ ſcriptū ſit: ſi heres voluerit non valebit: ſ3 ita demūᶜ ſi totū in volūtate fecit heredis ſi ei libuerit. Ceterū ſi arbitriū illi quaſi bono viro dedit nō dubitamus qn libertas ei debeatur. nam ⁊ cā libertatē deberi placuit ſi tibi videbitur petoᵈ vt manumittas: ita hoc enim accipiendum ſi tibi quaſi bonoᵉ viro videbitur. Nā ⁊ ita relictū ſi volūtatē meam probaueris ᶠputo deberi. queadmodū ſi te meruerit quaſi virū bonū: vel ſi te non offenderit quaſi virū bonū: vel ſi cōprobaueris: vel ſi nō reprobaueris: vel dignum putaueris: nam ⁊ cū quidā grecis verbis ita fideicommiſſū reliquit.

illi ſi probaueris libertatem dari volo a diuo ſeuero reſcriptū eſt fideicommiſſum peti poſſe. Quanꝗ ᵍautem in heredis arbitrium conferri an deberetur non poſſit. quando tamē debeatur cō

+ Adde de hac dictiōe glo. in ca. j de mutuis peti. in. c. re niēs. col. ij. de teſti. ⁊ in cōtrā. de teſt co. ⁊ ple ni' p gl. l. c. apō miſeri cordē. extra q. i. de & non tatui in apo ſtil. ad ſe mi. in. c. cor di. s. hi qui bus. na. j. et quod ibi no. in apoſt. ad eā ꝑ. intelligi tur illico. ex tra de app. lib. vj.

a ¶ Quo. pro vt. Accur.
b ¶ Incontinenti +. i. ſil'.
c ¶ Deceſſiſſet. forte naufragio. Azo.
d ¶ Eos. ſcil3 ſeruos.
e ¶ Ab his. inſtituto et ſubſtituto.
f ¶ Utrūq; . i. libertatem: ⁊ hereditatē: ⁊ eſt ſ. C. de fideicō. l. ea quā. ſolu. hic ſpeciale vt ⁊ ibi dixi. ⁊ fa cit. ſ. eo. l. in teſtamento.

Fideicommiſſa. ¶ Caſus. Rogaui heredē meū vt ſtichus ſeruū meū manumittat poſtea ſeruus ille me dominum offendit vnde ſe cillum ligari: ⁊ ſic ſtare et deceſſi. videtur hec fideicōmiſ. libertas reuocata. Franciſcus.

g ¶ Uinxit. q: hoc ipo ꝙ poſtea ligauit videt mutaſſe volūtatem. vt. ſ. de ma. teſt. l. teſtō centurio. §. j. ⁊ facit. C. q non poſ. ad li. puc. l. j. et. C. de pe. l. ſeruus. Item facit. j. de adimen. le. l. diuus. in fi. et. l. ſequen.

De libertate. ¶ Caſus. Seruo titij libertas eſt relicta p fideicōmiſſum dāda ab herede teſtatoris. poteſt facere cogi heredem vt eum manumittat.

h ¶ Contendit. vt ⁊ .ſ. de iudi. l. vir.

Si debitor. ¶ Caſus. Debebas mihi. ⁊ pro hoc obligaueras ancillam mihi. tādē inteſtamēto meo legaui tibi liberationē hui' debiti: et te rogaui de hac ancilla manumittenda. tu agnouiſti hoc legatū liberationis opponēdo excep. liberationis heredi meo cū hec. ⁊ a te peteret/ vel alio modo. Dicit ꝙ cogeris manumittere ancillā etiam ſi plus valeat ancilla ꝙ ſint. ⁊. Poſtea dicit. lego titio. ⁊ rogo vt ſeruum ſuum manumittat: ex quo acceperit legatū cogitur manumittere: licet ſeruus plus valeat: nec hoc legatum poteſt minui. Tertio dicit ꝙ cum aliquis eſt rogatus de manumittendo ſeruo vel ancilla: anteꝗ eum manumittat ſeruus remanet: niſi eſſet in mora manumittendi: ⁊ interim poterit eā vendere cum ſua cauſa.

Fideicōmiſſaria. ¶ Caſus. Libertas poteſt cōmitti in volūtate heredis tanꝗ boni viri nō immota ei' voluntate: ſed ſi ſic dicā. ſi ſtichus ſeru' me' voluerit eū manumittere volo: bene valet. Idē ſi hoc ponā in arbitrio extranei. ſicut ſi tibi legarem. ⁊. ſi titius aſcēdat capitoliū. Idem ſi dicā ſeruo tali da libertatē: ſi hoc ꝓbaueris. itē poni pōt in arbitrio heredis qn manumittat ſeruū. Ultimo dicit. tres ſeruos titio legaui: tandem rogaui heredem meū vt duos de iſtis ſeruis quos velit manumittat. Dī ꝙ fideicōmiſſaria libertas tenebit. et ſi titius ꝓtrat hos duos ꝗs heres elegerat ad manumittendū repellitur exce. doli. Fran.

x ¶ Dari pōt. ſed an data valeat: Rū hoc aperit. j. eo. §. quod ſi ita.
y ¶ Heredis. vt ⁊ .ſ. de lega. j. ſenatus. §. legatus.
z ¶ Libertas. ſed ⁊ legata poſſunt conferri in voluntatem legatarij ⁊ ꝯditionalia ſunt: nec ad heredem trāſmittit legatarius niſi volūtatē expreſſerit. vt. ſ. de lega. j. ſi ita legatū. §. j. nec eſt contra huic rū. j. C. de cōtrahē. emp. in vendentis. quia illud in contractibus.
a ¶ Libertatē. quod fauore libertatꝫ ſit. vt. ſ. de ꝯdi. et demon. l. nōnunꝗ.

i ¶ Si debitor. Cui legata eſt liberatio.
k ¶ Debitore. quod fieri poteſt. vt inſti. de ſing. re. per fideicō. reli. §. j.
l ¶ In precio. ancille.
m ¶ Conueniretur. noīe debiti pro quo ancilla obligata erat. Azo.
n ¶ Oſtendit. agens ex volūtate creditoris vt liberetur. Accurſius.
o ¶ Ancillam. quam cogitur manumittere poſtꝗ agnouit voluntatem

b ¶ Quod ſi ita. nunc aperit primū dictū legis/ licet ibi in ſecūda perſona/ hic in tertia loquatur: ſed non eſt vis.
c ¶ Ita demū. non valebit ſi ⁊c. Accurſius.
d ¶ Peto. i. volo.
e ¶ Bono. qui arbitratur libertatem preſtari.
f ¶ Probaueris. ſc3 tu heres gnal. Accurſius.
g ¶ Quāꝗ. ſic. ſ. de eo quod certo lo. l. ij. §. qui ſtichum. ⁊ .ſ. de contrahen. emp. hec venditio. ⁊ .l. ſi in emptione. §. penul. ⁊ facit. j. de actio. et obli. ſub hac ꝯditione. ⁊ .C. de do. ꝓmiſ. l. ij. ⁊ .ſ. de leg. ij. l. j. ⁊ de leg. iij.

fideicõmiſſa.§.ſic fidei.⁊ de leg.j.ſi ſic.in prin.

a ¶ Quidam.concor.ſ.de manumiſ.teſt.ſi peculium.§.fi.⁊.C.eo.ſi quis in teſtamento.⁊.j.eo.ſi ſeruus Accurſius.

Si pater. ¶ Caſus. Quidã duos filios hñs eos heredes inſtituit et eos rogauit ꝙ manumittãt quoſdam ſeruos.poſtea natus eſt poſthum⁹ illi teſtatori.⁊ ſic ruptũ eſt teſtm̃.dicit ꝙ hec fideicõmiſſaria libertas extinguitur:lʒ penes iſtos duos filios debeãt remanere due ptes bonorũ:⁊ ſic legata in eo teſtõ relicta extincta ſunt. ¶ Si cũ alienũ. Heres rogatus vt ſeruũ alienũ manumittat:latitat:propter hoc dicit ꝙ habet locum ſenatuſcõſultũ: de quo habes.ſ.eo.alieno.§.fi. et.l.fi.in quo cauet ꝙ heres cõpellit emere ⁊ manumittere.vel dñs ſerui poterit cũ manumittere et petere preciũ ab herede. ¶ Si ſticho. Grauaui heredẽ meũ vt manumittat ſuũ ſtichũ ſi reddiderit rões.nũc herede abſente/ſtichus vult reddere rões et venire ad libertatem.q̃rit qd iuris?et diſtinguit.nã aut hic heres eſt abſens iuſta de cã:⁊ tunc iudex eliget quedã bonũ virũ qui excutiat rões a ſeruo:et reliq̃ accipiat ⁊ deponat et poſtea iudex dabit libertatẽ illi ſuo.ſi aũt heres abeſt mala fide ſatis eſt ꝙ ſeru⁹ dicat corã iudice/ſe paratũ reddere rõnẽ:⁊ ſic pnũciet iudex libertatẽ huic ſuo. ¶ Cũ ſub ꝯdit. Seruũ tibi pure legaui vt eũ manumittas ſi nauis venerit ex aſia.dr ꝙ ibi nõ aliter dabit hic ſeru⁹ niſi caueas heredi meo ꝙ eũ manumittes veniẽte ꝯdit. Fr. ¶ Quedã. Quedaʒ exiſtens infirma nolẽs decedere ab iteſtato pñtibus v.viris ⁊ mr̃e ſua:ita dixit. Meuiã ⁊ ſeiã liberas eſſe volo. Dr ꝙ ſiue mater ei ſuccedat/ſiue mr̃e repudiãte ali⁹ legitimus ei ſucceſſit:videt grauatus per fideicõmiſſuʒ vt has ſuas manumittat.

b ¶ Pro duabus partibus.p tertia ad poſthumum.⁊ ſic no.teſtm̃ rumpi in totum ✠ etiam propter vnum poſthumum. ſic.j.de inin.teſ.l.pe.aliõ de inoffi.teſt.vt.ſ.de inoffi.teſta.l.circa. Azo.

✠ Et rõ eſt qr filius nõ põt exheredari niſi cõmiſſa vna vl' plurib⁹ cauſis igratitudinis. de quibus per cõ. q̃ntaualliſ. extra de iureiurã. et in §.cauſas.in aut. vt cum de appella. cog. quam poſthumus cõmittere ſi põt.vt in.l. ſi quis in ſuo C. de inoffi.

ferri poteſt. ¶ Quidam[a] cum tres ſeruos legaſſet fidei heredis ſui cõmiſit:vt ex his duos quos vellet manumitteret fideicõmiſſa.libertas valebit:⁊ quos ex his vollet heres manumittet quare ſi eos vendicaret legatarius quos heres vult manumittere exceptione doli mali repelletur.

Iulianus. Lex.xlvij.

Si pater duos filios heredes inſtituerit:⁊ agnatione poſthumi ruptũ teſtamẽtum fuerit:q̃uis hereditas p duabus partibus[b] ad eos[c] pertineat:tamẽ fideicõ.libertates preſtari non debent[d].ſicuti nec legata quidẽ aut fideicõmiſſa[e] preſtare coguntur. ¶ Si cũ alienũ ſeruũ heres rogatus ſit manumittere.itẽ cõmuneʒ vel cũ in quo vſufructus alienus eſt ⁊ is[f] latitet nõ inique[g] ſenatuſconſulto[h]/libertatibus ſuccurreret. ¶ Si ſticho[i] libertas per fideicõmiſſum data fuit ſub conditione ſi rationes reddidiſſet:et is abſente[k] herede paratus ſit reliq̃ ſoluere:pretoris officio cõtinetur vt virum bonum eligat cuius arbitrio rões cõputẽtur:⁊ pecuniam que ex cõputatione colligit deponat:atq; ita pronunciet libertatẽ ex cauſa fideicommiſſi deberi. Hoc autẽ fieri conueniet ſi heres iuſta cauſa aberit:nam ſi latitauerit/ſatis erit liquere pretori p ſeruum non ſtare quominus conditioni pareat/atq; ita pronũciare de libertate oportebit. ¶ Cum ſub cõditione legato[l] ſeruo libertas datur non aliter fideicõmiſſario tradi debet ꝙ et caueatur exiſtente conditione traditũ[m] iri eũ. ¶ Quedã cũ in extrema eſſet valitudine preſentibus honeſtioribus vel bonis viris cõpluribus[n] ⁊ matre ſua ad quã legitima[o] eius hereditas pertinebat ita locuta eſt. ancillas meas meuiam ⁊ ſeiam liberas eſſe volo:⁊ inteſtata deceſſit:q̃ro ſi mr̃ ex ſenatuſconſul.[p] legitimã eius hereditatẽ non vendicaſſet:⁊ hereditas ad proximum cognatũ pertinuiſſet:an fideicommiſ.libertas debetur? Rñ. deberi.nam eam que in extremis dixiſſet ancillas meas illam et illam liberas eſſe volo videri[q] ab omnibus qui legitimi heredes aut bonorum poſſeſſores futuri eſſent petiſſe vt hoc fieri poſſit.

☞ Legatarius ſi petat ſeruum qui ei legatus eſt vt cum manumittat debet cauere de eo manumittẽdo anteꝙ ei tradatur. hoc dicit.

Idem. Lex.xlviij.

Cum in teſtamẽto ſcriptum eſſet ſtichum titio lego vel heres meus dato ita vt cum titius manumittat[r]:dixi petenti legatario ſtichum exceptionem doli mali obſtaturam:niſi cauerit ſe libertatem ſm voluntatẽ defuncti preſtaturum.

☞ Heres ⁊ legatarius ſi rogati ſunt ſeruum manumittere et latitant ſeruus efficitur libertus orcinus.

Affricanus. Lex.xlix.

Si is cui ſeruus legatus eſt rogatus manumittere latitet orcinum[s] fieri libertũ rñ.idem fore ⁊ ſi non legatarij:ſed heredis fideicõmiſſum eſſet. Sed ⁊ ſi non oĩm ſed quorũdam hereduʒ fideicõmiſſum eẽt/ita eq̃[t] dicẽduʒ erit orcinũ fieri. In eos autẽ qui latitauerint[v] coheredibus[x] a quibus redimẽde partes eſſent vtilẽ[y] actionẽ[z] eo noĩe dari debere:vl' etiã famil. herciſ.iudicio recte eos acturos.

Martianus. Lex.l.

Si ſeruus legatus et p fideicõmiſſum manumiſſus[a] ſit: ſeruidius ſceuola cõſultus[b] putabat nouiſſimã ſcripturam valere: ſiue libertas ſit ſiue legatum.quia cum libertatẽ datam poſtea placeat adimi[c] ⁊ legatum conſtat poſſe adimi. Sʒ ſi in obſcuro ſit qua mente poſt libertatẽ legauit eundem ſeruum in obſcuro libertatẽ preualere:que ſententia mihi quoq; verior eſſe videtur[d].

Idem. Lex.lj.

Non tm̃ ipſe qui rogatus eſt

c ¶ Ad eos.ſcʒ filios inſtitutos in teſtamẽto in quo erant relicte libertates:quod teſtamẽtum eſt ruptum per natiuitatem poſthumi.

d ¶ Non debent.niſi ab inteſtato rogauit.vt.ſ.e.l.alieno.§.j.⁊.ſ.de codi.l.qui graui.⁊ ſeq.⁊.l.pe.⁊.C.de fideicõ.l.eam quam.

e ¶ Aut fideicõmiſ. Ex rupto enim teſtamento nihil debetur.vt.C.de poſthu.here.l.j.⁊ arg.ſ.eo.cum queſitum.C.fi.ſed hodie ſecus.vt.C. de libe.pre.aut.ex cau.

f ¶ Et is.ſcilicet heres.

g ¶ Non inique.ſed eque.

h ¶ Senatuſconſulto.aliquo.arg.ſ.eo.l.alieno.§.fi.⁊.l.ſeq.non rubriano quod in ſeruo rogantis:nec emiliano.quod in ſeruo rogati locũ habet.vt.ſ.e.l.cum vero.§.ſubuentum.⁊.l.ſi eum.§.ſi quis ſeruum. Uel dic ſenatuſcõſul.i.ex mente predictorum ſenatuſconſultorum.

i ¶ Si ſticho.facit.ſ.eo.ſi pure. Accurſius.

k ¶ Abſente.ex iuſta cauſa vt ſtatim patet.

l ¶ Legato.pure:ſed libertas ſub condi.

m ¶ Traditũ.i.qõ redderet heredi ad manumittendũ.vt.ſ.e.ti.j.l.inlia.ij.rñ.⁊ facit.j.l.pri.⁊.ſ.ti.j.ſi peculiũ.§.fi. Ac.

n ¶ Compluribus.vt.v. ad minus.vt.C.de codicil.l.fi.§.in omni.

o ¶ Legitima.ex tertu.vt inſti.ad tertul.in prin.et faciat ad.§.ſ.e.in teſtõ.

p ¶ Senatuſconſul.tertullianum.

q ¶ Uideri.vt fuit in noſtro caſu.

Cum in teſtamento. ¶ Caſus. Titio ſeruũ legaui ⁊ eũ rogaui vt ſuũ iſtũ manumittat: non dabit titio ſeru⁹ niſi caueat heredi de eo manumittẽdo. Fran.accur.

r ¶ Manumittat.ideʒ ſi vt quoduis aliud faciat licet non interſit heredis. vt ⁊.ſ.de lega.ij.ſi tibi legatũ.et facit.ſ.ti.j.iul. et.ſ.l.proxi.§.penul.

Si is. ¶ Caſus Tibi erat legatus ſtichus ⁊ rogat⁹ eras vt eũ manumitteres.tu latitas nec vis manumittẽ: erit orcinus libert⁹.idẽ eſt ſi heres teſtatoris rogatus ſit ſtichuʒ manumittere. nã ſi latitet erit libert⁹ orcin⁹ iſte ſtichus. Sed qd ſi cũ plẽs eſſent heredes: quidaʒ ex eis ſunt rogati manumittere ſtichũ ſuũ hereditarium:⁊ latitant? Rñ. ille ſeru⁹ efficitur libertus orcin⁹. Alij tñ heredes qui nõ erant rogati agent contra rogatos ad preciũ partium quas habebant in illo ſeruo.

s ¶ Orcinum.ex rubriano.vt.ſ.eo.cum vero.§. ſubuentum.

t ¶ Eque.i.ſicut in ſuperiori caſu efficit orcinus ſi nõ manumittat.ita hic.

v ¶ Latitauerint.qui ſoli ſunt rogati.

x ¶ Coheredib⁹.qui nõ ſunt.

y ¶ Utilẽ actionẽ.ad precium ſue partis.vt.ſ.eo. cum quaſi.§.ſi plures.

z ¶ Actionẽ.forte i factũ.

Si ſeruus legatus. ¶ Caſus Seruum tibi legaui.poſtea grauaui heredẽ meũ vt eũ manumittat.dr ꝙ legatũ extinguit.ſic vltimũ dictuʒ ſeruat. Sed pone ꝙ pmo heredẽ meũ rogaui de manumittẽdo.poſtea eũ ſtichũ legaui. Dicit ꝙ primũ grauamẽ libertatis dande extinguitur per hoc legatũ quaſi videar penituiſſe de libertare. Si autem eſt in obſcuro ſiue in dubio qua mente legauerim:nõ extinguitur libertas.

a ¶ Manumiſſus.i.manumitti iuſſus.

b ¶ Conſultus.i.interrogatus.

c ¶ Adimi.ſcilʒ poſſe.

d ¶ Uidetur verior.vt.ſ.ti.j.ſi peculiũ.§.fi.⁊.j.de regu.iur.quotiẽs.⁊ ad hoc.ſ.ti.j.ſtich⁹ ſempronio.⁊.ſ.de vulg.ſub.l.fi.§.j.ibi:nos dñis ⁊c.⁊ de lib.⁊ poſthu.ſi ita.§.regula.⁊ de leg.ij.ſi idem.in prin.j.ti.j.ſtichum.in prin.⁊.C.de ne.ſer.l.quidam.§.fi.

Non tantum. ¶ Caſus. Rogaui heredẽ meũ ꝙ ſeruũ manumittat.ſiue

teſta.⁊ ideo hodie nõ põt exheredari. vt p glo. in l. ſi poſthumus a pilo. ſ. de libe. et poſthu. ... mirabit nõ pcedere i poſthumo mõſtruoſo. vt plene nota bal. in.l. penul.C. de poſthu. here. inſti.

UNIVERSIDAD DE HUELVA 2010

tat. ſiue ipſe heres: ſiue heres eius eum manumittat bene eſt. idẽ ſi emptor qui emit ab herede eum voluerit manumittere: ⁊ fiſcus ei ſucceſſit anteꝙ manumittat. Dicitur ꝙ fiſcus cogitur eum manumittere. Ultimo dicit ꝙ rogatus manumittere poterit manumittere: etiam ſi eius ſit etatis qua rem ſuam alienare non poſſet. vt quia minor eſt. ❡ Si alienum decẽ tibi lego ⁊ rogo te vt ſeruum ſtichũ emas et manumittas dño ſtichi nolẽte vẽdere: tñ retinebis legatũ. ❡ Cui per fideicõmiſſum. Seruus cui eſt relicta libertas per fideicõmiſſum eſt loco liberi: ⁊ obtinet vicẽ ſtatuliberi: immo melioris eſt ꝯdi. cũ non poſſit in aliũ transferri. nec cogit̃ aliuꝫ patronũ habere ꝙ rogatum. ❡ Senatuſcõſulto. Heres grauatus de manumittẽdo ſeruũ abeſt: ⁊ ex iuſta cã ⁊ hoc eſt ꝓnũciatũ. Dicit̃ ꝙ ammodo erit liber perinde ac ſi eẽt manumiſſus ab herede. Scdo dicit qñ dr̃ abeſſe: et certe tunc cum a tribunali abeſt. ⁊ qđ dixi i herede idẽ in alio grauato per fideicõmiſſuꝫ de manumitẽdo. qui ſi abeſt ex iuſta cã: et hoc ꝓnunciatum fuerit: ſeru⁹ erit liber ꝑinde ac ſi eſſet a rogato manumiſſus: ⁊ ſic eius libert⁹ erit. ⁊ de h̃ an. ſ. abſint ex iuſta cauſa vel nõ: debent preſides ꝓuincie in ꝓuincijs cognoſcere: licet rogat⁹ nõ ſit eius ꝓuincie. ⁊ hoc vltimũ artiſiculianũ ſenatuſconſultũ induxit. Si aũt qs eſt rogatus ſeruũ ꝓpriũ manumittere: et hic abſit: et iudex cognouit eũ abeſſe ⁊ libertatẽ huic ſeruo deberi. ꝓnũciet eũ eſſe liberũ: ⁊ erit ammodo liber. et hoc eſt inductũ a ſenatuſcõſulto vinciano. Ultimo dicit. Si heres rogatus de manumittẽdo ſuũ hereditariuꝫ abſens ſit iudex iudicabit ſeruũ eſſe liberuꝫ ⁊ erit liber. abſens autẽ dicitur: ſiue abeſt ex iuſta cauſa. ſiue latitet: ſiue preſens eſt ⁊ nõ vult manumittere. Sed pone ꝙ hic heres vendat hunc ſeruũ quẽ erat rogatus manumittere. hoc caſu emptor cogit̃ manumittere. Sed pone ꝙ duo erant heredes ⁊ vnus eoꝝ rogatus eſt de manumittẽdo ſeruum hereditariũ. Dicitur ꝙ rogatus manumittet etiam altero coherede abſente. intellige tamen ꝙ precium ſerui dabit. ⁊ hec etiã vera ſunt ſi coheres ſit impubes. Sed pone ꝙ heres rogatus eſt manumittere ancillam. ⁊ vt cum ea contrahatur matrimoniuꝫ. Dicitur ꝙ cogitur eam manumittere. non autem eam ducere in vxorem cogitur. Fran.

m ❡ Vinciano. idẽ dicitur emilianũ. vt. ſ. e. ſi eum. §. ſi quis ſeruum.
n ❡ Pronunciationem. i. poſt decretum interpoſitum eo abſente.
o ❡ Reſcripſit. facit. ſ. eo. l. neqꝫ infantes. ⁊ l. ſi eum. in prin.
p ❡ Quoqꝫ. facit. ſ. ea. l. in prin. Accurſius.
q ❡ Coheres. qui eſt rogatus.

manumittere ad libertatem perducere põt: ſed ⁊ ſucceſſores eius ſiue emptione[a] ſiue aliquo modo ſucceſſerint. Sꝫ et ſi nemo ſucceſſor extiterit ad fiſcum ita tranſit[b] vt libertas ab eo preſtaret̃. Is autem qui rogatus eſt manumittere etiã eo[c] tp̃e quo alienare prohibetur[d] / poteſt manumittere. ¶ Si alienũ ſeruum quiſpiam rogatus fuerit manumittere cum ei certa pecunia legata eſſet vt emat cum et manumittat: et dñs nolit eum vendere legatum retinet[e] ex voluntate defuncti. ¶ Cui per fideicommiſſum libertas debet̃ liberi quodãmodo loco eſt et ſtatuliberi locum obſtinet[f] / vel eo magis[g] ꝙ nec in alienũ transferendus eſt: ita vt aut libertas eius impediatur: aut iura patronoꝝ grauiora experiat̃[h]. ¶ Senatuſcõ. damaſiano cautum eſt[i] vt ſi ex iuſta cauſa abſit q fideicõ. libertateꝫ dꝫ ⁊ hoc ꝓnũciatũ fuerit perinde libertas cõpetat atqꝫ ſi vt oportet ex cauſa fideicõmiſſi manumiſſus eſſet. Abeſſe autẽ is intelligit̃ q a tribunali abeſt: et q̃ꝛ de heredibus tñ cautũ erat adiectũ eſt eodem ſenatuſcõ. vt quicunqꝫ fideicõmiſſam libertatẽ dꝫ ex quacunqꝫ cã iuſta ꝓnunciatuꝫ fuerit eũ eo ſue abeſſe perinde habeatur atqꝫ ſi vt oportet ex fideicommiſſi cã manumiſſus eſſet. ¶ Sed ⁊ artiſiculiano ſenatuſconſulto cauetur vt in ꝓuincijs preſides prouinciaruꝫ cognoſcant[k] licet heres non ſit eius prouincie[l]. ¶ Sed et ſi non hereditarium ſeruum quis rogatus ſit manumittere: ſed proprium ex ſenatuſcon. vinciano[m] poſt pronunciationem[n] peruenit ad libertatem. Siue ex iuſta cauſa abeſt / ſiue latitet / ſiue preſens non vult manumittere pro abſente eũ haberi diuus pius reſcripſit[o]. Emptor q̃ꝫ[p] vt manumittat eodẽ ſenatuſcon. exp̃ſſum eſt ⁊ p̃ſens coheres[q] ꝓinde manumittat / atqꝫ ſi traditum a coherede accepiſſet[r] qđ ⁊ impuberis ꝑſona coheredis q non erat rogatus manumittere[s] eumdem principẽ ſcripſiſſe relatũ eſt. Sed ſi matrimonij cã quis manumittere rogatus eſt[t]: non eſt cogendus eam vxorem ducere: ſed ſufficit fideicõmiſ. libertas.

Ulpianus. Lex. lij.

Poſteaꝙ a creditore[v] alienati ſunt ſerui quibus fideicõmiſſa. libertas aſcripta eſt non niſi ex iuſta cauſa aduerſus heredem ſubuenire eis poſſe.

Martianus. Lex. liij.

Si qs rogatus ancillam manumittere moram fecerit[x] ſi enixa interea fuerit conſtitutum eſt hm̃oi partum liberum naſci et quidẽ ingenuũ: ſed ſunt ꝯſtitutiones[y] quib⁹ cauet̃ ſtatim ex quo libertas deberi ceperit ingenuum naſci: et hoc magis eſt ſine dubio ſequendũ quatenus[z] libertas nõ priuata[a]: ſed publica res eſt vt vltro is qui eã dꝫ offerre[b] debeat[c]: ſed et ſi nondum debita libertate

r ❡ Accepiſſet. ſed reddet ei precium. vt. ſ. eod. l. ſi is. §. fina.
s ❡ Manumittere. ſꝫ heres rogatus erat. vt. ſ. e. l. cum quaſi. §. ſi plures. Accurſius.
t ❡ Rogatus eſt. ſcilicet ancillã vt contrahat matrimonium cum rogato. Accurſius.

Poſtea. ¶ Caſus. Teſtator quoſdã ſuos ſeruos obligauerat alicui: puta hozolo florẽtino. hic teſtator rogauit heredem ſuum de his ſeruis manumittendis: anteꝙ heres eos luat ⁊ manumittat / hozolus eos vendidit iure creditoris. queritur an hic heres cogatur eos redimere ab emptore ⁊ manumittere. Dicitur ꝙ non niſi fuerit in mora luendi eos. Franciſcus.

v ❡ A creditore. vt ab emptore cogatur redimere et manumittere. et ex iuſta cã ſi heres facit morã luendo a creditore. vt. ſ. eo. l. thais. §. j.

Si quis rogatus. ¶ Caſus. Heres rogat⁹ eſt manumittere ancillã hereditariã. hic heres adita heredi. fecit moram in manumittẽdo. et ſic ancilla peperit. Dicit̃ ꝙ hic partus eſt liber ingenu⁹. cũ em̃ libertas ſi reſpublica / is heres qui eam debet debuit eaꝫ offerre. al's lex dat libertatem. Sed pone ꝙ hic heres non adiuit hered. in odium huius ancille ad hoc vt eius partum haberet ſeruum. tunc hic partus natus eſt ſeruus. tradetur tamen matri ad manumittendum. ſed ſi mater vel eius heres non vult manumittere coguntur ad hoc. Sed pone ꝙ hec mater nolit ſibi hunc filiuꝫ tradi / tunc heres teſtatoris ad hoc compellitur. Sed pone ꝙ heres nõ ſtudio ſe diſtulit adire. adhuc idem. Sed pone ꝙ ancilla peperit anteꝙ heres cognoſcat ſe heredem. adhuc idem. tamẽ hoc caſu ipſe heres manumittet hunc partum. Sed pone ꝙ directo relicta erat libertas huic ancille. et anteꝙ adiret heredi. ancilla peperit: hoc caſu mater manumiſſa petet hũc partum. Sed pone ꝙ directo libertas fuit relicta ſeruis. ſed anteꝙ hereditas adeatur hi ſerui ab aliquo ſunt vſucapti. Dicitur ꝙ hereditate poſtea adita per pretorem ſubuenitur his ſeruis vt efficiantur liberi: licet eis poſſit imputari quare paſſi ſunt vſucapi. ⁊ hoc ſi erant hi ſerui magni. ſi autem paruuli: hoc non eſſet eis imputandum. h. d. cum duabus. ll. ſeq. Fran. accur.

a ❡ Emptione. a quo eoꝝ eligit ſeruus. vt. ſ. e. generaliter. §. fi. M.
b ❡ Tranſit. ſeruus cum hereditate.
c ❡ Abeo. ſcꝫ fiſco.
d ❡ Prohibetur. vt. ſ. eo. alieno. §. ij. ⁊ l. neqꝫ infantes. §. fi. ⁊ ſic voluntas defuncti facit ceſſare neceſſitateꝫ decreti. vt. C. quando decre. opus non eſt. l. j. ij. ⁊ iij. ⁊ facit. ſ. de ma. vin. l. ſi rogatus. in prin. Sed argu. contra. C. de re. alie. non alienandis. l. fi.

Defuncti volũtas neceſſitatẽ decreti ceſſare facit.

e ❡ Retinet. vt. ſ. de leg. j. ſi fundum ſub cõ. §. iul. ⁊ fa. C. eo. deberi.
f ❡ Obtinet. ſicut enim ſtatuliber conditionem expectat: ita iſte manumiſſionem. M.
g ❡ Magis. ſcꝫ eſt plus liber ꝙ ſtatuliber.
h ❡ Experiatur. facit. ſ. eo. l. generaliter. §. fi. ⁊ l. is qui ex cauſa. ⁊ C. q. ad liber. procla. non li. l. j. Accurſius.
i ❡ Cautum eſt. vt ⁊. ſ. eo. l. neqꝫ infantes.
k ❡ Cognoſcant. de ſupradictis.
l ❡ Eius prouincie. cuius teſtator forte fuerat. vel dic ſpeciale. vt ⁊ l. neqꝫ infantes. §. fina. al's contra. vt. ſ. de iuriſdi. om. iudi. l. fina. et. C. de interdic. l. ij.

x ❡ Fecerit. poſt aditam hereditatem / al's ſecus. vt. j. §. j. et quod hic dicit moram intellige per interpellationeꝫ. Item nota moram al's ſeruus naſcitur / ſed matri traditur ad manumittendum. vt. ſ. eo. ſi pregnans. et. l. cum vero. §. apparet. in prin.
y ❡ Conſtitutiones. imperatorum non ſolum alia iura.
z ❡ Quatenus. id eſt quia.
a ❡ Non priuata. id eſt non indiget ꝙ a priuato detur talis libertas: cuꝫ per legem detur.
b ❡ Offerre. Ex hoc videt̃ in aliquo corrigi qđ dixi. ſ. e. cũ vo. §. apparet. ⁊ ſic eſt. C. de ꝯtrahẽ. ⁊ cõmit. ſtipu magnam. ⁊ de emphiteotico iure. l. ij. §. pe. Sed argu. contra. ſ. quoꝝ lega. l. ij. §. j. quod non placet. q̃ꝛ et. j. eo. l. ſed ſi non data. habes idem ſcilꝫ qđ debeat peti. dic ergo ꝙ vltro debet offerre ſi velit eum habere libertum.
c ❡ Debeat. timens ne eo differente lex preſtet.

a ¶ Tardius adierit. ſic. ſ. de vſufruc. leg. l. ſi vſufructus leg. in prin.
b ¶ Matris. non tamen impenet operas cum ex neceſſitate manumit tit. vt j. C. de ope. lib. l. ij. et adiunge duas ſeq. ll. cum iſta.
c ¶ Si mater. Accepiſſet. vt manumitteret. quod fit quandoqꝫ. vt. ſ. l. prox. in fi.
d ¶ Eius. ſcꝫ matris.
e ¶ Sed et ſi non. Idẽ. dicit ꝙ in. l. ſi quis rogatus. in fine continetur. vel qđ etiã in vtraqꝫ ſuperiori. Accurſius.
f ¶ Eſſe. libertati.
g ¶ Debebit. quia nihil eſt quod poſſit ei imputari iuſta ignorantia eũ excuſante Ir. et adde diſtin. vt. C. eo. l. iij.
h ¶ Nam ibi. ſcilꝫ in ſuperioribus caſibus.
i ¶ In rem matri. no. ſpeciale vt mater vendicet filium. argumẽ. cõtra. j. de fur. mater. In patre cõſtat ꝙ poteſt. vt. ſ. de rei vendi. l. j.
k ¶ Subueniendum eſſe. vt. j. tit. ij. l. ij. in. j. reſpõ. et. l. ſtatuliberum. §. fi.

Lucius. ¶ Caſus. Teſtator in pma parte teſtamẽti inſtituit poſthumos ſeiũ. et libertatẽ ſeruis reliquit quando poſthumi eſſent pubereſ. In ſecunda vero parte ſubſtituit poſthumis hoc modo: ſcilicet ſi poſthumi non naſcẽtur: vel nati ante pubertatẽ decedant ſubſtituo illos. Tertio fecit codicillos in quibus dixit velle ſeruari tam a primis ꝙ a ſecũdis heredibus ſiue ſubſtitutis ea que in teſtamen to cauerat. poſtea euenit ꝙ poſthumi nõ ſunt nati. et ſic ſeius et ſubſtituti habẽt bona: queritur an debeãt dare libertatẽ his ſeruis ſtatim. an expectata cõdit. ſub qua danda erat ſi poſthumi eẽnt nati: Et dr̃ ꝙ ſtatim danda eſt libertas. nec conditio ſpectãda eſt cũ nõ poſſit euenire in perſona horũ ſubſtitutoꝝ. ſecus ſi eſſet alia cõditio. Frã. accur.
l ¶ Ut cum ad pubertatem. hec eſt conditio de qua eſt queſtio. an a ſubſtitutis ſit repetita.
m ¶ Priore teſtamento. id eſt prima parte teſtamenti.
n ¶ Debeat. ſcilꝫ a ſubſtitutis.
o ¶ Quereret. accipe appoſita eſſet q̃ eſt ſi ad pubertatem peruenerint.
p ¶ Eſſet. in prima parte teſtamenti.
q ¶ Non videri. nec in codicillis: nec in ſecunda parte teſtamenti. vt. ſ. de lega. j. ſeruo alieno. §. ab impubere. et. l. ſi quis a filio. ij. reſpon. argu. cõtra. j. de verbo. obliga. l. titia. §. idem reſpondet. et. ſ. de condit. inſtitu. l.

† Colligit Bar. ex iſta l. ꝙ ita demũ intelligaſ aliquid eſſe repetitũ ſi nõ vitiat cui concor. do. in. l. ſi ex falſa. in glo. antepe. C. õ tráſac.

fideicõ. ancilla peperit: ſtudio tamen heredis fuit effectum vt nondum libertas deberetur: veluti ꝙ tardius adierit[a] hereditatem: vt qui nati ſunt ex ancilla ſerui eius fiant placet manumittendos: ſed tradi matri oportere vt ab ea manumitterentur vt liberti potius matris[b] fiant. nam quos indign⁹ eſt heres ſeruos habere nec quidem libertos habebit.

Idem. Lex. liiij.

Si mater poſtꝙ filium ſuũ accepiſſet[c] vel qui in eius[d] locum ſucceſſit preſtare voluit libertatem compellẽdi ſunt. Amplius ſi mater aut nollet ſibi filium tradi aut in rerũ natura eſſe deſiiſſet non ab re eſt dicere nihilominus ita natis ab herede libertatẽ preſtari. Neratius. Lex. lv.

Sed et ſi non data opera tardius adierit: ſed cũ de adeũda hereditate deliberat idẽ[e] dicẽdum eſt: ſꝫ ſi poſtea agnouit ſe heredem inſtitutum quã ancilla peperit: placet hoc quoqꝫ caſu ſubueniendum eſſe[f]: hoc tamen caſu ipſe manumittere debebit[g] non matri tradere. Sed ſi directo libertas data fuerit ancille: et horũ aliquid euenerit: queadmodum natis ſubuenietur. nã ibi[h] quidem petitur fideicommiſſa. libertas et pretor paruulis ſubuenit. cum vo directo libertas recte datur non petitur: ſed etiam hoc caſu puto ſubueniendũ nato eſſe: vt ita aditus pretor in rem matri[i] decernat actionem exemplo fideicommiſſarie libertatis. ſic deniqꝫ et marcellus libro. xvj. digeſtoꝝ ſcribit/ et ante aditam hereditatem vſucaptis qui teſtamento manumiſſi ſunt ſubueniendum eſſe[k] vt eis libertas cõſeruetur vtiqꝫ per pretorem ꝙuis etiam his imputari poſſit quare vſucapti ſũt. In paruulis autem nulla deprehenditur culpa.

¶ Non intelligitur repetitum quod repetitum vitiaret. Bar.

Martianus. Lex. lvj.

Lucius † titius teſtamento ita cauit ſi quos codicillos reliquero valere volo: ſi quis mihi ex paula que vxor mea fuit intra decẽ menſes natus nata ve erit ex ſemiſſe heredes ſunto gaius ſeius ex ſemiſſe heres eſto: ſtichum et pamphilum ſeruos meos: et heros tem et diphylum peto: et fidei heredum committo vt cum ad pubertatem[l] liberi mei peruenerint manumittant. deinde nouiſſima parte ita cauit ꝙ ſi mihi liberi nati non erunt aut intra pubertatẽ deceſſerint: tunc heredes ex paribus partibus ſunto mutius et meuius legata que priore teſtamento[m] quo filios et ſeiũ reliqui preſtari volo hoc et a ſequẽtibus heredibus. Deinde codicillis ita cauit: lucius titius heredibus primis et ſubſtitutis ſalutẽ. peto vt ea que teſtamento caui legaui: et ea q̃ codicillis cauero legauero preſtetis. quero cum liberi lucio titio nati non ſint an ſticho et pãphilo et heroti et diphylo ſeruis confeſtim fideicõmiſſa. libertas preſtari debeat[n]: Marcellus r̃n. cõditionẽ que libertati coꝝ de quibus quereretur[o] ſi filij heredes extitiſſent appoſita eſſet[p] repetitã non videri[q]: ideoqꝫ cõfeſtim libertatẽ preſtandã eſſe: et a primis[r] et ſubſtitutis heredibus. nã vt ſupra ſcriptũ[s] eſt petijt vt q̃ teſtamento caniſſet preſtarent. Cauit autẽ de libertate coꝝ ſeruoꝝ. atquin ſub conditione cauit: et ſi alterius generis conditio eſſet: expectãda eſſet: ſed nõ eſt veriſimille[t] vt hoc in iſta cõditione cogitauerit: cum fidei ſubſtitutorum committeret: qui admitti ad hereditatem nõ poſſent ſi adimpleretur conditio.

¶ De adẽptiõe libertat. Titu. vj.

Terentius Clemens. Lex vnica.

Cum libtas lege adimitur[v]: aut pro non data haberi debeat aut certe pinde obſeruari ac ſi poſtea a teſtatore adempta eſſet.

¶ De ſtatuliberis. Titu. vij.

¶ Hec lex ſeipſam ſummat.

Paulus. Lex. j.

Statuliber eſt q ſtatutã et deſtinatã in tẽpus vel in cõditionẽ hꝫ libertatem. Fiũt autẽ ſtatuliberi/ vel cõditione expreſſa vel vi ipſa cõditione expreſſa quidem manifeſtũ[x] eſt vi ipſa cũ creditoris fraudandi cauſa manumittũtur: nam duꝫ incertum eſt an creditor iure ſuo vtatur: interim ſtatuliberi ſunt: quoniam fraus cum effectu[y] in lege eliaſentia accipitur.

¶ Statuliber quocũqꝫ trãſeat cũ ſua cã tranſit: et ſtatuliberi cauſaꝫ nõ prius nãciſcit ſeruus ꝙ adita ſit hereditas. ſi vo ante adi tionẽ tradaſ ſiue vſucapiaſ ſpes libertatis perit. Itẽ ſeruus ſubſtitutus ſubſtitutione pupillari licet pupillus adeat hereditatẽ nihilominus ſeruus efficiſ ſtatuliber. b. d.

r ¶ A primis. ex vi codicillorum.
s ¶ Scriptum. in codicillis.
t ¶ Veriſimile. Ro. non ſubintelligi intellectũ qui vitiet ſic. C. de condi. inſer. l. cum patrem. et. d. l. ſeruo alieno. §. ſi ab impubere. Accurſius.

¶ De ademptione libertatis.

Cum libertas. ¶ Caſ⁹. Quotiens libertas in teſtamento data eſt lege inhibẽte pinde eſt ac ſi nõ eſſet relicta. vel ac ſi a teſtatore eſſet adempta. et da exempla in ſeruo accuſato de adulterio cũ domina cõmiſſo qui non poteſt manumitti. Itẽ in ſeruo de plagio damnato pro quo dominus penã ſoluit pecuniariã. ſunt et alia exẽpla. vt habes in gloſa. Fran. accur.
v ¶ Lege adimitur. quod fit in ſeruo de adulterio cum domina cõmiſſo accuſato. vt inſti. de heredibus inſti. §. ſeruũ. et. ſ. de heredi. inſtitué. l. bis verbis. §. interdũ. et de lega. ij. cum filius. §. ſeruus. Item pone in ſeruo qui fuatur infra. lr. dies ob queſtionem adulterij. vt j. qui et a qui. l. pſperit. et. C. ad. l. iul. de adulte. l. verba. itẽ pone. vt. ſ. de ma. l. lege fauia. et. l. ſeruus. et hoc ex perſona ſerui. Ex perſona etiam domini quandoqꝫ probibet lex: et tunc idem. vt. j. qui et a qui. l. queſituꝫ. et de manu. qui pene.

¶ De ſtatuliber. ¶ Dictum eſt generaliter de libertatibus: nunc ſpecialiter de his: ſcꝫ libertatib⁹ que in tempus ſub cõditione deferuntur.

Statuliber. ¶ Caſ⁹. Statuliber dr̃ ſeruus cui relicta eſt libertas ex die vel ſub conditione. Secundo dicit ꝙ conditio quãdoqꝫ eſt expreſſa: vt hic. ſi nauis ex aſia venerit ta lis ſeruus ſit liber. quandoqꝫ ſit conditio vt ipſa que facit ſeruum ſtatuliberum. vt ſi in fraudem creditorum relicta ſit libertas/ et neſcitur an ex hoc fraudentur ipſi creditores: an non. nam interim ſeru⁹ talis dicitur liber. Fran.
x ¶ Manifeſtum eſt. puta ſi ſit relicta libertas ſi nauis ex aſia venerit: vel ſub qualibet alia ſimili. Accurſius.
y ¶ Cum effectu. non ſolum conſilium. vt. j. de fideicommiſ. lib. l. iij. §. ſi in fraudem. et facit. ſ. ne quis eum qui in ius voca. l. penultima. §. ij. Accurſius.

Qui ſtatuliberi.

UNIVERSIDAD DE HUELVA 2010